

8 CONSAIN ANN AN LIDEAN GUN BHEUM¹¹⁹⁸

8.1 Liosta-iomlan agus fogharachd¹¹⁹⁹

8.1.1 Tha liosta-iomlan nan consain a gheibhear ann an lidean gun bheum gu math lùghdaichte (faic §6.1.13.1). Chan fhaighear na consain a leanas : consain dhùinte ghuthach ; sònaraich anailichte ; an suathach guthach anailichte /ɣ^h/ ; an taobhach ailbhealach neodrail /l/ ; na leth-fhuaimreagan. A bharrachd air an seo chan fhaighear an suathach guthach /y/ gu h-iar-fhuaimreagach ann an lidean gun bheum (oir 's e /k/ a gheibhear an Gl. bho sheann **d** shèimhichte san t-suidheachadh seo ; faic 8.2.10.3) ; gheibhear e a-mhàin aig toiseach fhaclan neo-leicseachail (i.e. gun bheum, faic § 6.1.1). Saoilidh mi cuideachd nach fhaighear an suathach neo-ghuthach /f/ gu h-iar-fhuaimreagach ann an lidean gun bheum ; coltach ri /y/ gheibhear e aig toiseach fhaclan neo-leicseachail, ach a bharrachd cluinnear e aig toiseach lide a tha gun bheum ron lide le beum ann am faclan le beum¹²⁰⁰, m.e. /fi'l'etik / *fileadaig* gr. àithn. ('FILLET') (faic § 6.1.2). Gheibhear na consain dhùinte dheudach anailichte anns an còmhlan /Nt^h/, /N't^h/, /Lt^h/ agus /L't^h/, ach seach sin tha iad mì-chumanta ann an lidean gun bheum, agus gu tric (ach chan ann an-còmhnaidh) gheibhear iad ann an lidean air am bitheadh, is dòcha, dàrnacha beum bho chionn ghoirid. San aon seòrsa dòigh chan fhaighear /h/ ach a' leantainn fuaimreig air am bitheadh beum bho chionn ghoirid. Gheibhear /t^h/ aig toiseach lide a tha gun bheum ron lide le beum san fhacal /t^hɣ^hˈbɑk^hɣ/ *tombaca* ainr.

Tha liosta-iomlan nan còmhlan chonsain air a lùghdachadh gu mòr : faic § 6.1.3.2 airson nan còmhlan a gheibhear gu h-iar-fhuaimreagach ann an lidean gun bheum ; a bharrachd air an seo cluinnear /t^hr/ aig toiseach an fhacail neo-leicseachail /t^hrɔ/ *tro* roi. Agus bidh e coltach gum faighear aon fhòineim ann an lide gun bheum nach fhaighear san t-suidheachadh le beum, oir san fhacal /fɑːrɔdi[n̩] , / *fàrdain* ainr. (cuideachd /fɑːrɔdi[n̩]/ (/fɑːrɔdin/) *fàrdain*) 'A FARTHING', BA **arding**, feumar am foghar [n̩ ,] aig deireadh facail a mheas mar rèalachadh air fòineim /ŋ/ :

¹¹⁹⁸ unstressed consonants

¹¹⁹⁹ inventory and phonetics

¹²⁰⁰ at the beginning of an unstressed syllable preceding the stressed syllable in words with stress

/fɑ:Rdiŋ/ (cuimhnichear gu bheil am foghar [ŋ ,] an-còmhnaidh air a leantainn le consan dùinte vèilearach palataichte ann an lidean le beum, agus mar sin is urrainnear a mheas mar alafon de dh'fhòineim /N'/ : faic § 5.9.4.1).

Gheibhear /n:/ fada, gu fogharach [n̄], [n:], gu cumanta ann an lidean gun bheum. Cluinnear seo aig deireadh facail san riochd iolra de chuid de dh'fhaclan ; san t-suidheachadh seo tha /n:/ ann an saor-chaochlaideachd ri /nʁn/ (no uaireannan /nin/). Airson eisimpleirean faic § 8.4.3.11. Gheibhear beachdachadh air an fheinimean seo ann an dualchainnt Bheàrnaraigh Leòdhais ann am MacAulay 1988.

8.1.2 Gu fogharach tha na consain ann an lidean gun bheum glè choltach ris mar a tha iad san t-suidheachadh le beum. A thaobh nan consan dùinte neo-anailichte tha mi an beachd gur e na h-alafonan as treasa a chluinnear sa chumantas, 's iad sin [p, t, tʲ, t, kʲ, k] (faic 5.1.1) ; tha seo ag aontachadh ris na fhuair Oftedal (1956 : 158-9) an Liùrbost. 'S ann ris an seo a bhite an dùil, seach gur ann aig toiseach facail agus an dèidh fhuaimreagan fhada a gheibhear na h-alafonan laga [b̥, d̥, d̥ʲ, d̥, ɡ̊ʲ, ɡ̊] ann an lidean le beum, suidhichidhean nach fhaighear sa chumantas ann an lidean gun bheum ; agus san fhacal-iasaid /pʁ¹dʰɑ:tʰ(ʁ)/ *buntàt(a)* ainr., far am faighear am fòineim /p/ ann an lide gun bheum gu h-eisgeachdail aig toiseach facail, 's e an t-alafon [b̥] a chluinnear.

Tha na consain ghuthach ann an lidean gun bheum a' faighinn dì-ghuthachadh aig deireadh facail ro *pausa* agus aig deireadh gnìomh-labhairt¹²⁰¹ san aon dòigh agus a chluinnear leis na consain ann an suidheachadh le beum ; faic § 9.1 gearr-chunntais air an seo.

8.1.3 Mar a fhuair Oftedal (1956 : 161) an Liùrbost, mar sin an Gl. tha cuid de na riochdan bunasach le deireadh facail palataichte a' co-fhreagairt ri seann riochdan tabhartach, ginideach

¹²⁰¹ word-finally before *pausa* and utterance finally

agus cuspaireach. Gheibhear seo gu sònraichte ann an ainmearan, ach tha eisimpleir againn le buadhair ann am /fǫLǫN´/ *fallain*, MG **follán**, **fallán** (DIL s.v.).

8.1.4 A thaobh nan còmhlan le /R/, cluinnear an dà chuid /Rt/ agus /Rst/. Cha d’fhuaras ach àireamh bheag de dh’eisimpleirean de /Rst/, agus bha iad sin ann am faclan air am bitheadh dàrnacha beum, is dòcha, bho chionn ghoirid. Tha aon eisgeachd ann don seo, an t-ainmear gnìomhaireach /ǫkrst/ *agairt agr.*, ach cluinnear e cuideachd sna riochdan caochlach /ǫkr/ *agairt*, /ǫkr/ *agar* agus /ǫkrk/ *agradh*, agus mar sin dh’fhaodadh e a bhith gur e fuaimneachadh leughaidh a tha ann an /ǫkrst/.

Cinneachadh eachdraidheil nam fòineimean consanach air leth

Anns na leanas gheibhear eachdraidh nam fòineimean consanach ann an suidheachadh gun bheum.

8.2 Consain dùinte

8.2.1 Fòineim /p/ ann an lide gun bheum

8.2.1.1 A’ co-fhreagairt ri SG, MG **b** :

(i) aig toiseach facail : san tràth chaithte den chopail /pʁ/ *bu*, *cf.* SG *preit*. agus neo-fhoirfe **ba** (Th. § 810)

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /asip/ *asaibh* riochd. roi. 2 iol. ; cuideachd /fɔ.ʁp/ *fodhaibh* riochd. roi. 2 iol. ; /rʃ.ʁp/ *romhaibh* riochd. roi. 2 iol., *cf.* SG **reuib**, MG **romaib** ; /tʰrʃ.ʁp/ *tromhaibh* riochd. roi. 2 iol., *cf.* SG **triib**.

8.2.1.2 A’ co-fhreagairt ri SL **b** :

/pǎNapi/ *ban-nàbaidh* ainr., *cf.* SL **nábúi**.

8.2.1.3 A' co-fhreagairt ri B, BA /b/ :

/Rʁ:ɪnʁp/ *raonabo, radhnabo* ainr. ('A RAINBOW') B **rainbow**.

8.2.1.4 A' co-fhreagairt ri B, BA /p^h/ :

/pʁ^hd^hɑ:t^h(ʁ)/ *buntàt(a)* ainr., B **potato**, BA **pitawtie** (faic CSD s.v.) ; /s'ir'ʁp/ *sireab* ainr.,
bt. 'siorap' B **syrup**.

8.2.2 /p^h/ gun bheum

8.2.2.1 A' co-fhreagairt ri seann p :

/^hɑx'ɛp^hɔx/ *aithcheapach* ainr. (M.) ('talamh a chaidh a threabhadh agus anns an robh bàrr a' bhliadhna roimhe', 'RED GROUND'), cf. SG **aith-**, **ath-** (Th. § 824) agus NGE 'ceapach' ('a plot of land : Dinneen s.v.), cf. SG **cepp** 'tree-stump, log, block' etc. (DIL s.v.).

8.2.3 /t/ gun bheum

8.2.3.1 A' co-fhreagairt ri SG t neo-phalataichte :

(i) aig toiseach facail : /tʁ/, /tɔ/ *do* ro-sheilbheach, SG **do** (Th. § 435) ; san riochdair chlaonach /tu/ *tu*, SG **tú** (gheibhear /t/ cuideachd san riochd le beum /tu:/ *tù* agus san riochd neartmhor /tus(ʁ)/ *tus(a)*)

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /tʁɑjʁʁt/ (M.) *abhrad* ainr. ('EYELASH'), SG ain. sg. **abra**, cuideachd **abrat** (seo le comharra ceist ann an DIL s.v. 'abra'), ain. iol. **abrait**, gin. iol. **abrat** (DIL s.v. 'abra') ; /k^hʃ.ɑt/ *comhad* agr., bt. 'coimhead' SG **comét** (DIL s.v. 'coimét') ; /t'ir'jʁʁt/ *diothad* ainr. ('DINNER') MG **díthat** 'repast' (DIL s.v.) ; /f[ɑrɑ]mʁt/ *farmad* ainr., SG **format** (DIL s.v.) ; /fix'it/ *fichead* ainr. & br., SG gin. **fichet** (DIL s.v. 'fiche') ; /L'ɛ.ɑt/ *leathad* ainr. ('SLOPE' ann an ainmean-àite) cf. SG **lethet** 'breadth, width, ... expanse, stretch (?)' (DIL s.v. 'leithet') ; /L'ɛx'ʁt/ *leth-cheud* ainr. & br., cf. SG **leth**

(DIL s.v.) agus **cét** (DIL s.v. ‘1 cét’); /Ra.at/ *rathad* ainr., SG **rout**, **root** dà-lideach (DIL s.vv. ‘1 rôt’, ‘1 rout’); /sa.it/ *saighead* ainr., SG **saiget** (DIL s.v.); /spir’xt/ *spiorad* ainr., SG **spirit** (DIL s.v.); /URxt/ *urrad* riochd. (‘AS MUCH, SO MUCH’) (homanaimeach an Gl. ri /URxt/ *urrad* cgr. ‘UP (HIGH), UP TOP’) MG **airet**, cuideachd **eret**, **oiriut** (DIL s.v. ‘airet’). Ann an cuid de riochdairean roimhearach : /fɔ.xt/ *fodhad* riochd. roi. 2 sg., MG **fout** (ach aon-lideach, Th. § 437); /rʃ.ɔt/ *romhad* 2 sg. cf. SG **remut**, MG cuideachd **riut**, **rōt**; /tʰrʃ.ɔt/ *tromhad* riochd. roi. 2 sg., SG **triut**, **treot**, MG le **-m-** in-leasaichte¹²⁰² **tremut** (DIL s.v. ‘tre’).

8.2.3.2 A’ co-fhreagairt ri SG **t** palataichte :

aig toiseach facail ann an /tʰ/ *de* roi., SG **di** (Th. § 435).

8.2.3.3 A’ co-fhreagairt ri SG, MG **d** neo-phalataichte :

/kL[ur]ʃxt/ *gluasad* agr., NGT **gluassadh** (DIL s.v. ‘glúasid’).

8.2.3.4 A’ co-fhreagairt ri SG, MG **cht** (ann an **-sacht(-)** : faic O’Rahilly 1932 : 210) :

/kʰasxtix’/ *casadaich* agr. (‘COUGHING’) NGT **cosachtach** (DIL s.v.), faic cuideachd Ó Baoill 1978 : 36 §5.3.; /kʰesxt/ (fuaim. caoch.) *ceasad* agr. (‘FORBIDDING, WITHHOLDING’) cf. dh’fhaodadh SG **cessacht** ‘grudging, niggardliness’ (DIL s.v. ‘cesacht’); /iʃxt/ *iasad* ainr., SG **iasacht** (DIL s.v.).

8.2.3.5 A’ co-fhreagairt ri MG **rd** :

/kʰʒ:Rxt/ *còmhrad* br., bt. ‘còmhnard’, is dòcha tro eadar-chàradh¹²⁰³ bho MG **comard** (DIL s.v.); /URxt/ *urrad* cgr. (‘UP (HIGH), UP TOP’), dh’fhaodadh tro dhi-choslachadh bho MG **forárd** ‘very high’.

¹²⁰² infix

¹²⁰³ metathesis

8.2.3.6 A' co-fhreagairt ri SL **d** :

ann an àireimh de dh'ainmean-àite, a' co-fhreagairt ri SL **d** san ainr. chuspaireach **-dal** ; eisimpleirean : /ɛ:RʏtʏL/ *Eàrradal* (ainm baile 'ERRADALE') a rèir W.J. Watson (1904 : 221) bho SL **eyrar-dalr** leis a' chèill 'gravel-beach dale' ; /mũŋgastʏL/ *Mungasdal* (ainm àite-thuineachaidh 'MUNGASDALE'), a rèir W.J. Watson 1904 : 245 bho SL 'Múnks-dalr', leis cèill 'Monk's dale' ; /s'ʌ'ɛ:tʰʏtʏL/ *Slèiteadal* (ainm-àite) SL **slétt-r-dalr** le cèill 'even-dale' (W.J. Watson 1904 : 231) ; /tʰɛLɑjʰʏtʏL/ *Tealldhadal* (ainm àite-thuineachaidh¹²⁰⁴ 'TALLADALE') a rèir W.J. Watson (1904 : 231) bho SL **hjalli-dalr** le cèill 'ledge-dale'.

8.2.3.7 A' co-fhreagairt ri SL **nd** :

/tʰɔrɔjʰmʏt/ *Tormod* ainr. dil., SL cusp. **Pormund**.

8.2.3.8 A' co-fhreagairt ri B, BA /tʰ/ :

/tʰiN'g'ʏt/ *daingead* clr. (droch ghuidhe) BA **dang it** (caomh-ràdh¹²⁰⁵ = BBT 'damn it') ; /tʰi.ɑt/ *daoithead* ainr. ('na dh'fhoghnas do dh'aon tràth') BA **diet** ('a meal, repast' CSD s.v.) ; /sʏmat/ *soimead* ainr. ('UNDERSHIRT' do dh'fhireannach) BA **semmit**.

8.2.3.9 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/kɔrɔjʰkʏt/ *gorrgad* ainr. (guth fiadhaich, 'ANGRY no ROUGH CRY') ; dh'fhaodadh tro dhì-choslachadh air na srònaich ann an /ʌ'ʃu.jnat/ *leamhad* ainr. ('A STYE' mun t-sùil), cf. NGE 'sleamhnán (Dinneen s.v.) ; /ʏ'ʌ.u.ɑt/ *liuthad* ainr., cf. SG coim. **lia**, **liu** (DIL s.v. 'il' ; Th. § 372) ; /mũLɑt/ *mulad* ainr. ; /s'ɛxʏt/ *seachad* cgr., cf. SG **seach** (DIL s.v. '1 sech') ; /tʰro.ɑt/ *trobhad* gr. easbh. ('COME!').

¹²⁰⁴ settlement name

¹²⁰⁵ euphemism

8.2.4 /t^h/ gun bheum

8.2.4.1 A' co-fhreagairt ri SG **tf** neo-phalataichte :

/m̃i:xʰt^hi/ *mì-chiataidh* br., bt. 'mì-chiatach', cf. NGE 'céadfadhach (Dinneen s.v.), MG **cétfadach** (DIL s.v.).

8.2.4.2 A' co-fhreagairt ri B, BA /t^h/ :

aig toiseach facail ann an /t^hx^lbak^h(x)/ *tombac(a)* ainr., cuideachd /t^hx^lbak^hx/ *tombaca* ainr. (fuaimneachaidhean caoch.) B **tobacco**.

8.2.5 /t'/ gun bheum

8.2.5.1 A' co-fhreagairt ri SG **t, d** neo-shèimhichte, palataichte :

(i) aig toiseach facail : /t'ε/ *de roi.*, SG **di** (Th. § 435); ann an ainmean làithean na seachdaine, m.e. /t'x^lL_lu_lx_lN'/ *Diluain* ainr. dil., MG **día lúain** (DIL s.v. '1 lúan');

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /_lar_lk'it'/ *airgid* gin. de /_lar_lk'xt/ *airgead* ainr., SG gin. sg. **argait** (DIL s.v. 'argat'); /p̃nit'/ *binid* ainr., SG **binit** (DIL s.v.); /k^harit'/ *caraid* ainr., SG cusp. tabh. sg. **car(a)it** (Th. § 324); /t'_li_lx_l/ *diollaid* ainr., SG **dílla(i)t** 'saddle, horsecloth' (DIL s.v. 'díllat'), ach cf. cuideachd NGT 'díallait' 'saddle' (DIL s.v.); /k_lxrit'/ *goirid* br., MG **gairit** (ach SG **garait**) (DIL s.v. 'garit'); /_li_lx_lmat'/ *iolmaid* ainr. (le eadar-chàradh) ('CHANGE' de dh'airgead) bt. 'iomlaid' cf. NGE 'iomlaoid' (Dinneen s.v.), MG **imláiit** (DIL s.v.); /iskit'/ *iosgaid* ainr. ('HOUGH') MG **iscait**, SG **esc(a)it** (DIL s.v. 'esc(a)it'); /x 'l'ehit'/ *a leithid* SG **lethit** 'the like, equal, equivalent' (DIL s.v. 'leithéit'); /L̃nit'/ *lonaid* ainr., bt. 'loinid' ('A CHURN-STAFF') MG **loinid** (DIL s.v.); /L̃sít'/ *losaid* ainr. ('amar taoisnidh'¹²⁰⁶, agus eileamaid ann an ainmean-àite a bhuineas do raon torach) SG cusp. tabh. sg. **losait** 'kneading-trough' (DIL s.v. 'losat'); /Ñi:ut'/ *nàmhaid* ainr., SG

¹²⁰⁶ kneading trough

tabh. **námait** (DIL s.v. ‘nama(e)’); /N’ĩskat’/ *niosgaid* ainr., bt. ‘neasgaid’, SG **nescóit** (DIL s.v.), ach faic C. Ó Baoill 1991 : 10-11 ; /Rɔ.it’/ *rothaid*, gin. de /Ra.at/ *rathad* ainr., MG gin. sg. **roit** (dà-lideach) (DIL s.v. ‘rout’); /sa:pɔt’/ *Sàbaid* ainr. dil., SG **sabbait**, MG **sabbóit**, **sapóit** (DIL s.v. ‘sabbait’), ach an fhuaimreag fhada le beum dh’fhaodadh fo bhuidh BA **Sawbath** *vel sim.* Cuideachd /etʰrɛt’/ *eadaraid* riochd. roi. 3 iol., bt. ‘eatarra’ SG **etarru**, **etarro** (Th. § 433), ach leis an deireadh fhacail fo bhuidh /at’/ *iad cf.* SG 3s pearsa iol. deireadh-facail gnìomhaireach¹²⁰⁷ **-(a)it**.

8.2.5.2 A’ co-fhreagairt ri SG **t** neo-phalataichte :

/trɔhɔt’/ *droicheid* ainr., bt. ‘drochaid’, NGT **droichead**, **drochad** (DIL s.v. ‘drochet’); /f’ẽnat’/ *fanaid* agr., MG **fonámat**, cuideachd **fanámat** (DIL s.v. ‘fonámat’); /jũ:Lat’/ *ionnlaid* ainr., SG **indlat** (DIL s.v.).

8.2.5.3 A’ co-fhreagairt ri MG **cht** :

/tʰau]kʰat’/ *abhcaid* ainr. (‘BANTER, FUN’), dh’fhaodadh tro eadar-chàradh bho MG ‘adbacht’ ‘pleasantry, humour’ (DIL s.v. ‘ábacht’).

8.2.5.4 A’ co-fhreagairt ri seann **nt** palataichte :

/tʰara]kʰmat’/ *argamaid* ainr., SG **argum(e)int** (DIL s.v. ‘argam(a)int’, Th. § 925).

8.2.5.5 A’ co-fhreagairt ri SL **ld** :

/Rʸ:nit’/ *Raghnaid* ainr. dil. (bt. ‘Raonaid’) (ainm pearsanta boireannaich, ‘RACHEL’) SL cusp. **Ragnhildi**.

8.2.5.6 A’ co-fhreagairt ri B, BA /tʰ/ :

/as’at’/ *aiseid* ainr., BA **ashet** ; /pʰĩi]N’g’at’/ *baingeid* ainr., BA **banket**, **bancat** (=BBT ‘banquet’); /paskat’/ *basgaid* ainr., B **basket** ; /pʰLĩi]N’g’at’/ *plaigneid* ainr. (‘A

¹²⁰⁷ 3rd person pl. verbal ending

BLANKET’) B **blanket**; /ponat’/ *bonaid* ainr., BA **bonnet**; /puk^hat’/ *bucaid* ainr., B **bucket**; /k^hlɔ:sat’/ *clòsaid* ainr., B **closet**; /kus’at’/ *guiseid* ainr., BA **gushet** (= BBT ‘gusset’); /mark^hat’/ fuaim. caoch. *marcaid* ainr., B **market**; /mĩnat’/ *mionaid* ainr., B **minute**; /p^hak^hat’/ *pacaid* ainr., B **packet**; /p^hɔ:k^hat’/ *pòcaid* ainr. cf. B **pocket**; /Rɔ:sat’/ *ròsaid*, cuideachd /Rɔ:s’at’/ *ròiseid* ainr., BA **roset** (BBT ‘resin’); /s’j̥ð:nat’/ *Seònaid* ainr. dil., BA **Jonnet**; /sk’el’at’/ *sgeileid* ainr., BA **skellet** = BBT ‘skillet’; /t^harɑ₁kat’/ *targaid* ainr., B **target**; /t^hʁpat’/ *toibeid* ainr. (‘A SHOULDER CAPE’) B **tippet**; /t^hik^hat’/ *tiocaid* ainr., B **ticket**; /t^hrj̥ũ:mpat’/ *triumbaid* ainr., bt. ‘trombaid’ B **trumpet**. Fo bhuidh BA /t^h/ no /d/ ann an /L₁ũ₁sat’/ *lannsaid* ainr., bt. ‘langasaid’ (‘A WOODEN COUCH’) BA **lang settle**, **lang sadill**.

8.2.5.7 A’ co-fhreagairt ri B, BA /nt^h/ :

/j̥ũ:stɾmat’/ *ionnsramaid* ainr., B **instrument**; /mð:mat’/ *mòmaid* ainr. (‘diog’, ‘A MOMENT, SECOND’), cf BA **moment hand** ‘the second hand of a timepiece’ (CSD).

8.2.5.8 Freumh-eòlas an /t’/ neo-shoilleir :

aig toiseach facail gun bheum ann an /t’i ‘pet^h/ *di-beatht(e)* br., bt. ‘di-bheatha’ (‘WELCOME’) cf. SG **bethu** (DIL s.v. ‘betha’); /j̥ɛnɛ₁hʁt’ʁ/ *ainmhide* ainr. (‘A HEIFER’); /pũŋgat’/ *bungaid* ainr. (‘tè olc’, neach no beathach), cf. dh’fhaodadh BA ‘bungy’ leis a chèill ‘huffish’ pettish’, agus ‘bung(s)’ ‘a temper’, ‘the sulks’ (SND s.v. ‘bung’); /k^hl’i:fat’/ *clifeid* ainr. (‘SLEETY SNOW’); /t’u:rit’ʁ/ *diùraide* ainr. (*Lepas anatifera* ‘GOOSE BARNACLE’), bt. ‘giodhran’, ‘giùran’, MG ‘gigrann’, ‘giugrann’, nas fhadalaiche ‘gighra’, leis a’ chèill ‘a wild goose, a barnacle goose’ (i.e. an gèadh *Branta leucopsis*) (DIL s.v. ‘gigrann’); /ku:s’it’/ *gaoisid* ainr. (‘HORSEHAIR’) am beachd MacBain cf. SG **goiste** (‘noose ... snare’: DIL s.v.); /k’irsat’/ *giorsaid* ainr. (‘A LASSIE’) cf. NGE ‘giorsach’ (Dinneen s.v. ‘geirrseach’); /L’epit’/ *leibid* ainr. (‘MISFORTUNE’); /N’j̥ũ₁nat’/ *neamhnaid* ainr., cf MG ‘némann’, ‘níamann’ (DIL s.v. ‘némann’); /j̥ðnɔ₁γrat’/ *ongharaid* ainr.,

cuideachd /t͡ʃnɔjɾatʰ/ *onghraid* ainr. ('A DISTURBANCE'), cuideachd /t͡ʃnɔjɾatʰ/ *onfharaid* ainr. ('droch aimsir') cf. SG **anfud** (DIL s.v.); /smũkitʰ/ *smugaid* ainr. ('SPIT, SPITTLE'); /spl̪t͡ʃiN'gʰatʰ/ *splaingeid* ainr. ('A GOB OF PHLEGM'), cf. GA 'splangaid' (Dw. s.v.), NGE 'spleangaid', (Dinneen s.v.); /u:pʰɾatʰ/ *ùparaid* ainr., bt. 'ùpraid'.

8.2.6 /tʰ/ gun bheum

8.2.6.1 A' co-fhreagairt ri MG d :

/t͡ʃiɾ'etʰ/ *aimhreit* ainr., MG **amréid** (DIL s.v. 'aimréid').

8.2.6.2 A' co-fhreagairt ri MG ft, pht :

/ɾ'N'e:fatʰ/ *an Èipheit* ainr. dil., MG **Éigefft**, **Éigepht**, Carsuel 'na Hegbhite' gin. (DIL s.v. 'Égept').

8.2.6.3 /tʰ/ bhon mhoirfeim a bhuineas don rann-gabhail chaithte :

/kʰt͡ʃujsitʰɾ/ *ceannsaichte* rgc. ('WELL-BEHAVED') cf. MG **cennaigthe** rgc. (DIL s.v. 'cennaigid'); /sʃ:Ritʰ(ɾ)/ *sònraicht(e)* cf. SG **sainredach**, nas fhadalaiche **sun(n)radach**, **sonn-** (DIL s.v. 'sainredach'); /tʰt͡ʃiɾnitʰ(ɾ)/ *tuanaigt(e)* rgc. de /tʰt͡ʃiɾnikʰ/ *tuanaig* gr. àithn. ('LOOSEN'); agus mòran rgc. eile.

8.2.7 /t/ gun bheum

8.2.7.1 A' co-fhreagairt ri SG rt neo-phalataichte :

/RO.ut/ *robhairt* ainr. (bt. 'reothairt') SG **robarta**, **rabarta** (DIL s.v. 'robarta').

8.2.8 /k'/ gun bheum

8.2.8.1 A' co-fhreagairt ri SG c(c) palataichte :

/pL̥ɔ̃nik'/ *blonaig* ainr. ('mèathlachd') MG tabh. **blonaic** (DIL s.v. 'blonac'); /m̥ɲnik'/ *minig* cgr., SG **menic** (DIL s.v. 'meinic(c)'); /N̥ʂL̥ik'/ *Nollaig* ainr. dil., SG **notlaic** (DIL s.v.); /ɽiɲr̥'ik'/ *Oighrig* ainr. dil. (ainm boireannaich 'PHEMIE') SG **Affraic** (MacBain td. 412 s.v. 'Oighrig'); /r̥ɛ:nik'/ *rànaig* gr. preit., bt. 'ràinig' SG preit. 3 sg. pròtatonach **·rán(a)ic** (DIL s.v. 'ro-icc'; Strachan 1949 : 98); /h̥ɛ:nik'/ *thànaig* gr. preit., bt. 'thàinig' SG preit. 3 sg. pròtatonach **tán(a)ic** (DIL s.v. 'do-icc'); /t̥^her'ik'/ *teirig* gr. àithn. ('BE NO LONGER IN SUPPLY ; BE SPENT ; DIE'), tha MacBain s.v. agus O'Rahilly 1931b : 115 ga bhunachadh ann an SG 'do-airicc' (DIL s.v., far am faighear riochd NGT taisb. làth 3 sg. 'tairic'). Tro eadar-chàradh ann an /ka:l'ik'/ *Gàidhlig* ainr. dil., MG **Goidele** (DIL s.v.).

8.2.8.2 A' co-fhreagairt ri SG c neo-phalataichte :

san roimhear ro-chlaonach /ek'/ *aig*, SG **oc** ; /far^hik'ɽk'/ *faithrigeadh* agr. ('BATHING') cf. SG **fothraicid** gr., **fothrucud** agr. (DIL s.v.).

8.2.8.3 A' co-fhreagairt ri SG ng :

/as' L'ik'/ *aisling* ainr., SG **aislinge** ; /ful'ik'/ *fuiling* gr. àithn., SG taisb. làth. 3 sg. **-fulaing**, MG àithn. 2 sg. **fulaing**, cuideachd **fuiling** (DIL s.v. 'fo-loing').

8.2.8.4 A' co-fhreagairt ri SG rc :

/x̥ɲnik'/ *chunnaic* (3s pearsa sg. is iol. preit.) SG foirfe aontach 3 sg. **ad-condairc**, MG preit. 3 sg. **diconnaire**, **atchonnaic**, (DIL s.v. 'ad-cí').

8.2.8.5 A' co-fhreagairt ri MG d :

/k^hɲ̥ɔ̃ɲ.ik'/ (RMC) *confhaig* ainr., bt. 'confhadh' ('ANGER') MG **confa(i)d** (DIL s.v.).

8.2.8.6 Bhon mhorf ghniomhaireach /ik'/ :

/pɒtrɪk'/ *bodraig* gr. àithn. ('BOTHER' gr.) B **bother** ; /tɹesɪk'/ *dreasaig* gr. àithn., B **dressing** ; /tuspɪk'ɾk'/ *dusbaigeadh* agr. ('QUARRELING') ; /p^hɛnik'/ *peanaig* ainr., (clach bheag air a geinneadh sna beàrnan eadar na clachan mòra ann am balla clachaireachd airson an ceangal) BA **pen, pin**, leis an aon chèill (ach is dòcha gur ann bho gheireann¹²⁰⁸ ***penning**, ***pinning** a thànaig an G.) ; /ɹo.uk'/ *robhaig* gr. àithn. ('WIND', m.e. gleoc, uaireadair) BA **row** ('wind up (a clock etc)' CSD s.v.) ; /set^hl'ɪk'/ *seitlig* gr. àithn. 'SETTLE', B **settle** ; /spɛ:rl'ɪk'/ *spèirlig* gr. àithn. ('sgàin', de dh'iasg), dh'fhaodadh stèidhichte le eadar-chàradh air BA **spelder** gr. 'slice open (esp[ecially] fish to dry)', cf. cuideachd **speld(r)in** ainr. (CSD s.v. 'speld').

8.2.8.7 A' co-fhreagairt ri SL **k** :

/t'ɪɾɟpɛk'/ fuaim. caoch. *Diobaig* ainr. dil. (ainm baile 'DIABAIG') a rèir Borgstrøm 1941 : 81 agus W.J. Watson 1904 : 212, 220 bho SL **djúp-vík** 'deep bay' ; /mɛlɾvɔk'/ *Mealabhaig* ainr. dil. (ainm baile 'MELVAIG') a rèir W.J. Watson (1904 ; 227-8) bho SL **melar-vík** ; /ɾɔɾɔɟmɾskɔk'/ *Ormasgaig* ainr. dil. (ainm baile 'ORMISCAIG') bho SL **ormas-kiki**, 'snake-strip' no 'Ormr's strip' a rèir W.J. Watson 1904 : 236.

8.2.8.8 A' co-fhreagairt ri SL **g** :

/u:trɾk'ɪl'/ *Ùdraigil* ainr. dil. (ainm baile 'UDRIGLE') SL **ytra-gil** 'a' chlais as fhaide a-muigh, as fhaisg air a' mhuir'.

8.2.8.9 A' co-fhreagairt ri B /k^h/ :

/ɑ:l'mɔnik'/ *àlmonaig* ainr., B **almanac** ; dh'fhaodadh /pɔ.uk'/ *bodhaig* ainr. ('BODY') a rèir MacBain s.v. bho BA **bouk** ; dh'fhaodadh /k^havɔk'/ *cabhaig* ainr., bho B (no MB) **havoc** (a rèir O'Rahilly 1926 : 28) ; /N'ɛp^hɪk'(ɾ)/ *neapaig(e)* ainr., cuideachd /N'ɛp^hɪk'ɪN'/

¹²⁰⁸ gerund

neapaginn ainr., ('HANDKERCHIEF') BA **naipkin** ; /s'ĩɑ,t^hik'/ *sèataig* ainr., bt. 'siatag' ('RHEUMATISM') B **sciatica**, faic Mackinnon 1886 : 169.

8.2.8.10 A' co-fhreagairt ri B /ŋ(g)/ :

/sk'ìL'ik'/ *sgillig* ainr. (riochd singilteach), SB **scilling**.

8.2.8.11 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/k^hutik'ʁ/ *cudaige* ainr. ('YOUNG COALFISH, CUDDIE', an ire as òige de *Pollachius virens*) dh'fhaodadh bho BA 'cuddin', 'cuddie' ; /k^huij^r'ik'/ *cuibhrig* ainr. ('A COVER, BEDCOVER') a rèir MacBain s.v. 'cubhraig' a' bunachadh ann am B **cover** ; /tu:s'L'ik'ʁn/ *dùisligean* ainr. iol. ('IMAGININGS, FANCIES'), cf. MacBain s.v. 'duisleannan', facal a tha e a' bunachadh ann an 'dùiseal' leis a' chèill 'slumber', am beachd MacBain s.v. tha 'dùiseal' fhèin 'from Norse *dúsa*, *doze*, Eng[lish] *doze*' ; /jɑ:rl'ik'/ *eàirilig* ainr. ('KEELSON'), bt. 'eàirlin(n)' ; /ɔfik'/ *oifig* ainr. ('OFFICE, OFFICIAL POSITION'), cf. B **office** ; /t^harik'/ *taraig* ainr., cuideachd /t^harʁk/ *tarag* ainr., ('A NAIL').

8.2.9 /k^h/ gun bheum

8.2.9.1 A' co-fhreagairt ri MG **d** :

/k^hĩnɔj.ik^h/ (CNC) *confhaic* ainr., bt. 'confhadh' ('ANGER') (ach RMC /k^hĩnɔj.ik'/ *confhaig*) cf. MG **confa(i)d** (DIL s.v.).

8.2.9.2 A' co-fhreagairt ri B /k^h/ :

/p^hir'vuk^h/ *pir-bhuic* ainr. ('A WIG') B **periwig**, **peruke**.

8.2.10 /k/ gun bheum

8.2.10.1 A' co-fhreagairt ri SG **c(c)** neo-phalataichte :

(i) aig toiseach facail : /kʲ/ *gu* roi., SG **co** (Th. § 433) ;

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : (a) bhon mhorf mheanbhanach /ak/ (< SG **-óc**), ann am faclan le bunachadh de chaochladh sheòrsachan : /pɛl'ak/ *Beileag* ainr. dil. (riochd meas-ainmneach¹²⁰⁹ de 'Iseabail'), cf. B 'Bella' ; /kʰal'ak/ *caileag* ainr., cf. MG **caile** 'serving girl, maid' (DIL s.v.) ; /kʰarak/ *cearrag* ainr. ('LEFT HAND') cf. SG **cerr** 'crooked, wry, maimed' (DIL s.v.) ; /kʰɔpʰak/ *copag* ainr. (*Rumex spp.* 'DOCKEN') MG **coppóc** (DIL s.v.) ; /kʰrʲɛu,mpak/ *crampag* ainr. ('A SCOTTISH PANCAKE') B **crumpet** ; /kʰlwiɲtʰak/ (t. deas) *cuidhteag* ainr. (*Merlangius merlangus* 'WHITING') B **whiting** ; /kʰul'ak/ *cuileag* ainr., cf. MG **cuil**, NGT **cuileóg** (DIL s.vv.) ; /tɔl'ak/ *doileag* ainr., B **doll**, **dolly** ; /er'ak/ *eireag* ainr. ('PULLET'), cf. MG **eirín** (le e ghoirid : O'Rahilly 1942b : 148-9) ; /fu:l'ak/ *faoileag* ainr., cf. SG **faíleann**, **foileann** (DIL s.v. 'faíleann') ; /fʲiãnak/ *feannag* ainr. ('HOODED OR ROYSTON CROW' *Corvus corone cornix*) MG **fennóc** 'a scald or royston crow' (DIL s.v.) ; /fʲia,jsak/ *feusag* ainr., MG **fésóc** (DIL s.v.) ; /k'isak/ *giosag* ainr., B **kiss** ; /mʲitʰak/ *miotag* ainr. ('A GLOVE') BA **mitten** ('any kind of glove, with or without fingers' CSD s.v.) ; /mʲiũLu,ɲak/ *mulchag* ainr. ('A CHEESE') cf. NGE 'mulchán' 'cheese made from buttermilk' (Dinneen s.v.), MG **mulchán** 'some kind of cheese' (DIL s.v.) ; /sʲiẽu,ɲtak/ *sanndag* ainr. (*Ammodytes tobianus* 'SAND-EEL') cf. BA 'sandel', 'sandling', 'sandy-giddack' (= BBT 'sand-eel' : Warrack s.vv.) ; /skaLak/ *sgalag* ainr. ('A FARM LABOURER') NGT 'scológ' leis a' chéill 'tenant of (church) land, farmer' (DIL s.v. 'scolóc') ; /ũN'ak/ *uinneag* ainr., cf. SL **vindauga** (faic Cox 2000) ;

(b) eile : /a.uk/ *abhag* ainr., cf. MG **abacc** 'dwarf' (DIL s.v.) ; /as'ɣk/ *aiseag* no *aiseadh* ainr. ('A FERRY') (bt. 'aiseag'), SG **aisec** 'restoring' (DIL s.v.), gin. /as'í/ *aisidh* (bt.

¹²⁰⁹ hypocoristic

‘aiseig’); /s'jɔ.ɔk/ *seobhag* ainr., bt. ‘seabhag’ (*Falco peregrinus* ‘PEREGRINE FALCON’) SG **sebac, seboic** (cf. SB ‘heafoc’) (DIL s.v. ‘sebac’).

8.2.10.2 A’ co-fhreagairt ri SG **c** palataichte :

aig toiseach facail sa chlaonan /kʲn/ *gun* roi. (‘WITHOUT’) SG **cen** (DIL s.v.).

8.2.10.3 A’ co-fhreagairt ri SG **d** neo-phalataichte :

(a) bho mhoirfeim an ainmeir ghnìomhairich, air a riochdachadh gu fòineimeach mar /ʲk/, /uk/, /ik/, < SG **-ad, -ud** etc. : /pʲuʲLʲk/ *bualadh* agr., MG **búalad** (DIL s.v.); /ta:.ak/ *dàthadh* agr., SG **dóud, dód** (DIL s.v.); /tʲɛɛʲ.uk/ *dearbhadh* agr. (‘ARGUING’) SG **derbad** ‘testing, putting to the proof’ (DIL s.v.); /pʲa:.ik/ *pàigheadh* agr., cf. BA **pay, py**; /sʲoLʲk/ *sealladh* ainr., MG **sellad** (DIL s.v.); /tʲraskʲk/ *trasgadh* agr., SG **troscud** (DIL s.v. ‘troscad’). Ann an /tʲʳ.ʳkɔʲ/ *taghadhach* br. (‘FUSSY, PICKING’), tha an t-ainmeir gnìomhaireach /tʲʳ.ʳk/ *taghadh* againn + an t-iar-leasachan buadhaireach /-ɔʲ/ *-ach*. San ainr. /prɔNʲkan/ *pronnadhan* (‘biadh de bhuntàta pronn is im’) tha an t-ainmeir gnìomhaireadh /prɔNʲk/ *pronnadh* againn + an t-iar-leasachan meanbhanach /-an/ *-an*; san aon dòigh ann an /kʲrũ.ukan/ *cnubhadhan* ainr. (na ghlacas neach eadar ceithir meòirean agus òrdag, ‘A LARGE PINCH’, m.e. de theatha) bidh e coltach gu bheil ainmeir gnìomhaireach */kʲrũ.uk/ **cnubhadh* againn + an t-iar-leasachan meanbhanach /-an/ *-an*, cf. /kʲrũ.an/ *cnubhan* ainr. (‘KNUCKLE’ de dh’alt meadhain agus de dh’alt barra nam meòirean¹²¹⁰);

(b) bho mhoirfeim a’ ghnìomhair chumhaich, air a riochdachadh gu fòineimeach mar /ʲk/, /uk/, /ik/, < SG **-ad** etc. : /rɛʲʲk/ *rachadh* gr. cumh., cf. MG cumhach 3 sg. **no ragad, -rachadh** (DIL s.v. ‘téit’); /fʲ.ik/ *faigheadh* gr. cumh.; /vʲaraʲ.uk/ *mharbhadh* gr. cumh.;

(c) eile : /aʲʲk/ *achadh* ainr. (‘AN OUT-FIELD’) SG **achad** (DIL s.v.); /a:rʲk/ *àradh* ainr., cuideachd /fa:rʲk/ *fàradh*, SG **árad** (DIL s.v.); /kʲʰ ñNʲʲk/ *cinneadh* ainr., SG **ciniud** (DIL s.v.); /ʲ dʲe:tʲʲk/ *an dèideadh* ainr., cf. SG **détidu** ‘toothache’ (DIL s.v. ‘dét’);

/t'er'xk/ *deireadh* ainr., SG **dered** (DIL s.v. 'deired'); /ĩm'xk/ *iomadh* br., SG **imdae** (DIL s.v. 'imdae'); /m[uru]x'xk/ *Murchadh* ainr. dil., SG **Murchad** (MacBain td. 404 s.v. 'Murdoch'); /p^hεk^h'xk/ *peacadh* ainr., SG **peccad, peccath** (DIL s.v. 'pec(c)ad'); /Rαv'xk/ *rabhadh* ainr., cuideachd /R'xvi/ *rabhaidh* ainr., SG **robud, robuth** (DIL s.v. 'robud').

8.2.10.4 A' co-fhreagairt ri SG **ng** :

/lαLα]xαk/ *alchag* ainr. ('CHOPPING-BLOCK FOR WOOD') cf. dh'fhaodadh SG **alchaing** 'rack for hanging weapons' (DIL s.v.); /k^hũ.uk/ *cumhang* br., MG **cumung, cumucc** (DIL s.v. 'cumung'); /fuL'xk/ *fulang* agr., SG **fulang** (DIL s.v.).

8.2.10.5 (bhon mhoirfeim ghnìomhaireach, air a riochdachadh gu fòineimeach mar /xk/, /uk/, /ik/) a' co-fhreagairt ri SG **m** :

/k^hakn'xk/ *cagnadh* agr., MG **cocnam** (DIL s.v.); /fr'ihαL'xk/ *frithealadh* agr., MG **frithálam, frithólad** (DIL s.vv. 'fritháilem' 'fritháiled'); /lir'ijm'xk/ *irmeadh* agr., bt. 'iomradh', ('ROWING' de bhàta) SG **imram** (Th. § 733); /muí:ik/ *maoidheadh* agr. ('THREATEN, GRUDGE') SG **moídem** 'threatening, promising' (DIL s.v.); /s[ur]jN'xk/ *suaineadh* agr. ('WRAPPING'), cf. SG **súainem** 'rope, cord, string' (DIL s.v.).

8.2.10.6 (bhon mhoirfeim ghnìomhaireach) a' co-fhreagairt ri SG nialas :

/t^hokr'xk/ *togradh* agr. ('WISHING, PLEASING') cf. NGE 'togra' (Dinneen), SG **tocra** 'act of desiring; desire' (DIL s.v.); /t^hu.uk/ *tughadh* ainr. & agr., MG **tugae**, cuideachd **tuige** (DIL s.v. 'tugae').

8.2.10.7 A' co-fhreagairt ri SG nialas (ach gun a bhith bhon mhoirfeim ghnìomhaireach) :

/ul'xk/ *uileadh* br. (a' leantainn an ainmeir, 'ALL'; cf. /ul'x/ *uile* br. a' tighinn ron ainmeir, 'EVERY'), SG **uile** (DIL s.v.), chan eil bunachadh an /-k/ soilleir san fhacal seo.

¹²¹⁰ of the middle and end joint of the fingers

8.2.10.8 A' co-fhreagairt ri SL ð :

/nʲ hɛrʲk/ na *Hearadh* ainr. dil., ‘probably from O[ld] N[orse] **Herað** or pl[ural] **Heruð** (Oftedal 1956 : 59) ; ann an /ɛrʲkɔx/ *Earadhach* ainr. dil. (‘A HARRISMAN’), tha an t-ainmear dileas */ɛrʲk/ **Earadh* (bho /nʲ hɛrʲk/ na *Hearadh*) againn, plus an t-iar-leasachan /-ɔx/ *-ach* ; /kɑ:ʳʲk/ *gàrradh* ainr. (‘balla criche de chlachan no de dh’fhàl’, ‘A DYKE’) SL cusp. **garð** (faic Cox 1992 : 138).

8.2.10.9 A' co-fhreagairt ri B, BA /kʰ/ :

/atak/ *adag* ainr. (‘STOOK OF CORN’) B **haddock** (leis an aon chèill : O’Rahilly 1927 : 15) ;
/atak/ *adag* ainr. (*Melanogrammus aeglefinus* ‘HADDOCK’) B **haddock**, agus faic C. Ó Baoill 1994 : 182 ; /stamak/ *stamag* ainr., BA **stamack**, **stammach**.

8.2.10.10 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/kʰuruk/ *currac* ainr., cf. dh’fhaodadh BA ‘curch’ ; /fa:lʲk/ *fàileadh* ainr., cf. SG **ahel**, **ael** (DIL s.v. ‘ahel’) ; /fasʲk/ *fasadh* ainr., gin. /fasi/ *fasaidh*, eileamaid ann an ainmean-àite, a rèir W.J. Watson (1904 : lxxix, 211) leis a’ chèill ‘a dwelling’ ; /fe:lʲk/ *fèileadh* ainr., dh’fhaodadh bho MB **veile** (‘A COVERING FOR THE HEAD’ : O’Rahilly 1927 : 20-1) ; /mʲnʲk/ *monadh* ainr., cf. Cuim. ‘mynydd’ ; /pʰɑ.ak/ *pathadh* ainr., a rèir MacBain s.v. ‘padhadh’ na riochd analaigeach¹²¹¹ bho /pʰɑ:tʰɔx/ *pàiteach* br.

8.2.11 /kʰ/ gun bheum

8.2.11.1 A' co-fhreagairt ri SG c(c) neo-phalataichte :

/ʃnʲkʰʲrʲ/ *anshocair* ainr., cf. /sɔkʰʲrʲ/ *socair* br., MG **socair** (DIL s.v.).

¹²¹¹ analogical form

8.3 Suathaich

8.3.1 /v/ gun bheum

8.3.1.1 A' co-fhreagairt ri SG nialas :

aig toiseach facail san roimhear ro-chlaonach¹²¹² /vɔ/ *bho*, SG **ó, úa** (Th. § 435).

8.3.1.2 A' co-fhreagairt ri SL **v** :

/mɛ̃Lʁvɑk'/ *Mealabhaig* ainr. dil. (ainm baile 'MELVAIG') a rèir W.J. Watson (1904 ; 227-8) bho SL **melar-vík**, is dòcha 'camas murain' ; /kʰɑmʁs 'trɔLʁvɑk'/ *Camas Trolabhaig* (ainm àite-thuineachaidh 'CAMUSTROLVAIG') leis an eileamaid shònrachaidh bho SL **troll-vík** 'goblin bay' a rèir W.J. Watson 1904 : 228.

8.3.2 /f/ gun bheum

8.3.2.1 A' co-fhreagairt ri SG **f** :

san roimhear ro-chlaonach /fɔ/ *fo*, SG **fo**.

8.3.2.2 A' co-fhreagairt ri SG nialas :

/fɔs/ *fos* bt. 'os', SG **ós** (Th. § 436).

8.3.2.3 A' co-fhreagairt ri B, BA /f/ aig toiseach lide a tha gun bheum ron lide le beum :

/fi'l'etik / *fileadaig* gr. àithn. ('FILLET') B **fillet**.

¹²¹² proclitic

8.3.3 /ǵ/ gun bheum

8.3.3.1 A' co-fhreagairt ri SG **g** palataichte :

/ĩɑ_ɨvɑǵ'/ *iomhaigh* ainr., MG **ímáig** (DIL s.v.).

8.3.3.2 A' co-fhreagairt ri SG **d** (neo-shèimhichte) palataichte :

aig toiseach facail san roimhear ro-chlaonach /ǵ'ε/ *dhe*, SG **đi** (Th. § 435) ; aig deireadh facail ann an /kLɑs'ǵ'ɔǵ'/ *glaisgheoidh* ainr. iol., bt. 'glas-gheòidh' ('GREYLAG GEESE' *Anser anser*).

8.3.3.3 A' co-fhreagairt ri SG **th** palataichte :

/ĩɑ_ɨLɑǵ'/ *eunlaith* ainr., SG **énlaith** (DIL s.v.).

8.3.3.4 A' co-fhreagairt ri SG **m** palataichte :

/er' 'L'εL^hǵ'/ *air leth-làimh* ('ONE-ARMED'), cf. /Lǵ:ǵ'/ *làimh* ainr. (le ginearalachadh den tabh. no den àireimh dheise¹²¹³), SG cusp. **láim**, ain. sg. **lám**, nas fhadalaiche cuideachd **láim** (DIL s.v. 'lám').

8.3.3.5 A' co-fhreagairt ri SG **cht** :

/k^hũ:d^hrɑǵ'/ *contraigh* ainr., MG **contract** (DIL s.v.).

8.3.3.5 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

ann an /Rɑ.ɑRSɑǵ'/ *Ratharsaigh* ainr. dìl. (ainm eilein 'RAASAY'), dh'fhaodadh an /-ɑǵ'/ aig deireadh facail a bhith a' co-fhreagairt ri SL øy ('eilean').

¹²¹³ dual

8.3.4 /x'/ gun bheum

8.3.4.1 A' co-fhreagairt ri SG g palataichte :

/apix'/ *abaich* br., SG **apaig** (DIL s.v.); /tul'ix'/ *duilich* br., MG **doilig, duilig** (DIL s.v. 'dilig'); /k^hǎnix'(x)/ *ceannaich(e)* ainr., SG **cennaige** 'merchant, trader' (DIL s.v. '1 cennaige'); /mǎlix'(x)/ *malaich(e)* ainr. ('AN EYEBROW') cf. SG cusp. tabh. sg. **malaig** (DIL s.v. 'mala'); /s'ii:ix'(x)/ *sithich(e)* ainr. ('A FAIRY') cf. MG **sídaige, síthaige** (DIL s.v.); /fur'ix'/ *fuirich* gr. àithn., MG gr. làth. **fuirigid** (DIL s.v. 'fo-rig'); /m̃srix'/ *miosraich* gr. àithn., bt. 'measraich ('JUDGE, ESTIMATE'), SG **mesraigid** 'estimates; adjudges' (DIL s.v.). Gheibhear /x'/ cuideachd sa ghinideach de chuid de dh'ainmearan : /u:tix'/ *aodaich* ainr. gin., SG gin. sg. **étaig** (Th. § 280), agus san deireadh fhacail iolra /-ix'xn/ *-(a)ichean* (faic § 7.4.3.8 (iii) (a)); agus san deireadh fhacail ghnìomhaireach /-ix'/ *-(a)ich* (faic § 7.4.3.8 (iii) (b)).

8.3.4.2 A' co-fhreagairt ri SG d palataichte :

/kr'iq̃siox'(x)/ *greusaich(e)* ainr., cf. MG **grésaide** 'a shoemaker, an embroiderer' (DIL s.v.).

8.3.4.3 A' co-fhreagairt ri SG ch neo-phalataichte :

/pu:r'ix'/ *bùirich* agr. ('BELLOWING, ROARING' de dhaimh fèidh) cf. MG **búirech** (DIL s.v. '1 búirech'); /m̃:l'ix'/ *mèilich* agr. ('BLEATING' de chaoraich) SG **meglech** (DIL s.v. 'meiglech'); /s'it^hrix'/ *sitrich* agr., MG **sitrech** (DIL s.v.).

8.3.4.4 A' co-fhreagairt ri SG dch palataichte :

/x' ¹Nq_hx'(x)/ *an ath-oidhch(e)* ainr. & cgr., cf. /[x̃i]x'(x)/ *oidhch(e)* ainr., SG cusp. tabh. sg. **aidchi** (DIL s.v. 'adaig').

8.3.4.5 A' co-fhreagairt ri SG **m** :

/akalix'/ *agallaich* ainr. ('ANTICS, CAPERS') *cf.* is dòcha SG **ac(c)aldam** 'address, colloquy' (DIL s.v. 'acallam').

8.3.5 /y/ gun bheum

8.3.5.1 A' co-fhreagairt ri SG **d** (neo-shèimhichte) neo-phalataichte :

/ya/ *dha* roi., bt. 'do', SG **do** (Th. § 435) ; /yos/, cuideachd /os/, *gus* nr. *cf.* SG **co** roi.

8.3.5.2 Freumh-eòlas neo shoilleir :

/yat/, cuideachd /kat/, *ged* nr. ; /yon/ *gun* nr., bt. 'far' ; /yon/ *gun* nr., bt. 'gar', 'gar nach', 'ged nach'.

8.3.6 /x/ gun bheum

8.3.6.1 A' co-fhreagairt ri SG **ch** neo-phalataichte :

/u:ɔx/ *aodach* ainr., SG **étach** (DIL s.v.) ; /k'ɑLɔx/ *gealach* ainr., NGT **gelach** (DIL s.v.) ; /L'ɛn^hɛx/ *leithneach* ainr. ('A RECLUSE') SG **leth** + **nech** (DIL s.vv.) ; /s̃ɛ:ɔx/ *sàmhach* br., MG **sámach** 'in a state of repose, ... at rest' (DIL s.v.) ; /faLɔx/ *falach* agr., MG **folach** cuideachd **falach** (DIL s.v. '1 folach') ; /x'm̃ɛ:rɔx/ *a-màrach* cgr., bt. 'a-màireach' MG **imbàrach, immàrach** (DIL s.v. 'bàrach').

8.3.6.2 A' co-fhreagairt ri SG **c** neo-phalataichte :

/xa/, cuideachd /ha/, *cha* mion-fhacal àich., SG **nicon, nicon**.

8.3.7 /s/ gun bheum

8.3.7.1 A' co-fhreagairt ri SG s(s) neo-phalataichte :

/as/ às roi. ron alt., cf. SG **as(s)in(d)** etc. (Th. § 834) ; /as/ anns roi. ron alt., cf. SG **is(s)in(d)** etc. (Th. § 842) ; /ʁs/ is copail làth., cf. SG copail làth. 3 sg. **is** ; /ar^hɔʁʁs/ aithreachas ainr., cf. SG **aithrechus** (DIL s.v.) ; /k^hʁi^hnas/ coibhneas ainr., SG **coibnius** ‘blood relationship’ (DIL s.v.) ; /k^hʁi^hs^has/ coinnseas ainr. (‘CONSCIENCE’) cf. NGT **a choinsēis** (‘Engl[ish] loanword’ : DIL s.v. ‘coinsias’) ; /k^hɔkʁs/ cogas ainr. (‘NASAL SINUS’) MG **cocúas** ‘cavity, hollow’ (DIL s.v.) ; /fa:Rl^hɔs/ agus /fa:l^hɔs/ fàirleus ainr. (‘CHIMNEY VENT’) MG **forlés** (DIL s.v.) ; /k^hu.us/ giuthas ainr. (*Pinus sylvestris* ‘FIR, PINE’, cuideachd ‘BOG-FIR’) SG **giús** ‘a fir-tree, a pine’ (DIL s.v.) ; /sɔLʁs/ solas ainr., MG **solas** ainr. (DIL s.v. ‘solus’) ; /L^he.is/ leigheas agr., MG **leges** (DIL s.v. ‘leiges’) ; /taxʁs/ tachras agr. (‘dèanamh snàth na cheirsle’, ‘WINDING YARN INTO CLEW’) MG **tochrus** (DIL s.v.) ; /huyuts(ʁ)/ thugads(a) riochd. roi. 2 sg., SG **cuccut-su** (Th. § 433).

8.3.7.2 A' co-fhreagairt ri SL s :

/L^ho:ʁs/ Leòdhas ainr. dil., cf. SL **Ljóðhús** sna sagathan ; /uk^hʁs/ ucas ainr. (‘FULL GROWN COALFISH’ cf. Oftedal 1956 : 360 s.v. ‘ucas’, Campbell 1958 : 252 s.v. ‘ucsa’, *Pollachius virens*) SL ***uksi**, caochlach de **ufsi**, **upsi** (Lockwood 1961 : 128-31, Christiansen 1963 : 62-5).

8.3.7.3 A' co-fhreagairt ri B, BA /s/ :

/pɔk^hʁs/ bocas ainr., **B box** ; /s^hʁi^hmʁs/ Seumas ainr. dil., **B James**.

8.3.7.4 A' co-fhreagairt ri B, BA /z/ :

/pr^hi.is/ briteas ainr., **B breeze** ; /p^hu:Lʁs/ pùlas ainr., bt. ‘bùlas’, (‘A POT-HANDLE’) BA **bools** ; /Lukʁs/ lugas ainr. sg. (*Arenicola marina* ‘LUGWORM’), dh’fhaodadh bho B iol.

lugs ; /p^hl̥iɑ₁rʝs/ *peuras* ainr. sg. ('A PEAR'), dh'fhaodadh na ais-riochdachadh bho iol. B **pears** ; /p^hLũ:mʝs/ *plùmas* ainr. sg. ('A PLUM'), dh'fhaodadh na ais-riochdachadh bho /p^hLũ:mʝs'/ *plùmais* iol. bho B **plums**, BA **plooms** ; /spɔrʝs/ *sporas* ainr. sg. (iol. : /spɔrʝs'/ *sporais*) (*Passer domesticus* 'SPARROW', cuideachd 'eun beag donn de sheòrsa sam bith'), an riochd sg. sa G. dh'fhaodadh bho BA iol. **sporrrows**.

8.3.7.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /θ/ :

/k^henas/ *Ceineas* ainr. dil. (meas-ainmeach airson 'Coinneach'), is dòcha bho B **Kenneth**.

8.3.7.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/pr'it^hʝs/ *briotas* agr. ('WHISPERING, TALKING IN LOW VOICE') ; /k^hɑLk^hɔs/ *calcos* ainr. ('OAKUM'), cuideachd /k^hɑLk^hʝk/ *calcadh* agr. ('CRAMMING'), dh'fhaodadh bho B 'caulk', ach cf. NGE 'calcaim' (Dinneen s.v.) ; dh'fhaodadh bho GA 'agus' ann an /k^hl̥iui₁t^hʝs/ *cuidhteas* roi. ('RID OF'), mas ann bho B, BA 'quit' + GA 'agus' a tha e ; /l̥ou₁Lʝs/ (le /L/) *obhlas* ainr. ('cù', de mheud sam bith), cf. dh'fhaodadh B 'howls' ; /Rɔ:k^hʝs/ *ròcas* ainr. ('CARRION CROW' *Corvus corone*) cf. MB **rook**, ach a rèir MacBain s.v. 'from Norse hrókr' ; /rũngʝs/ *rungas* ainr. sg. ('A BAR, RUNG') cf. B, BA **rung** ; /spl'e.urs/ *spleabhars* ainr. ('LARGE AND SHAPELESS PERSON OR ANIMAL').

8.3.8 /s'/ gun bheum

8.3.8.1 A' co-fhreagairt ri SG s(s) palataichte :

/pẽnis'/ *banais* ainr., MG **banais** (DIL s.v.) ; /k^hũ:tis'/ *cunntais* ainr. ('AN ACCOUNT') MG gin. sg. **cuntais** (DIL s.v. 'cuntas') ; /ekLʝs'/ *eaglais* ainr., SG **eclais**, **eclas** (DIL s.v.) ; /ir'is'/ *iris* ainr. ('HEN-ROOST', agus 'ROPE-BAND' airson cliabh a ghiùlan) MG **iris** 'a thong or strap (from which a shield, bag, etc. is suspended)' (DIL s.v. 'iris') ; /t'i.is'/ *dithis* riochd. ('TWO PERSONS') SG tabh. **diis** (DIL s.v. 'días') ; /mẽl'is'/ *meilis* br., bt. 'milis' SG **milis**

(DIL s.v.); /t^her'is'/ *teiris* gr. easbh., bt. 'tairis', ('SETTLE!', ri bò) *cf.* SG **terissem**, **tairissem** agr. 'standing fast' (Th. §§ 733, 823).

8.3.8.2 A' co-fhreagairt ri SG **s(s)** neo-phalataichte :

/ɛ̃nɔs'/ *anfhois* ainr. bho 'an-' agus 'fois', SG **foss** (DIL s.v.) ; /t^hɛ̃.ɣs'/ *deamhais* ainr. sg. ('SHEEP SHEARS') MG **demess** (DIL s.v. 'deimes').

8.3.8.3 A' co-fhreagairt ri B, BA /s/ :

/pr'ikis'/ *briogais* ainr. ('WOMAN'S KNICKERS, PLUS-FOUR TROUSERS, BACK-BELT IN HORSE HARNESS') BA **brecks** ; /turk^has'/ *durcais* ainr. ('PLIERS') BA **turkas** 'a pair of pincers or pliers' (CSD s.v.) ; /f[ɣr'ɣ]pɣs'/ *Foirbeis* ainr. dil. (fine¹²¹⁴) BA **Forbes** (MacBain td. 400) ; /fu:RNas'/ *fùirneis* ainr., BA **furnas** ; /s'ɛr'e]vas'/ *seirbheis* ainr., B **service**.

8.3.8.4 A' co-fhreagairt ri B, BA /ʃ/ :

/ɛ:RNas'/ *èirneis* ainr. ('FURNITURE'), bt. 'àirneis', BA **harnish**, **herness**.

8.3.8.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /rs/ :

/tra.as'/ *drabhais* ainr. sg. ('LONG UNDERPANTS, KNICKERS') B **drawers**.

8.3.8.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/a:l'as'/ *àileis* agr. ('PLAYING' de chloinn, no de bheathaichean òga, laoigh no uain) ; /ɛ:RLas'/ *eàrlais* ainr. ('ARLES-PENNY, EARNEST MONEY'), bt. 'eàrlas' agus 'àirleas', *cf.* BA **erle**, **arle** (CSD s.v. 'arle') = BBT 'earnest' ; /^lfɛtXLos'/ *feadchluais* agr., bt. 'farchluais' ('EAVESDROPPING') ; /k^hru:L'as'/ *griùilleis* ainr. ('A GRIN') ; /Rɔ.ɣs'/ *rothais* gr. àithn. ('LOOK FOR, SEEK OUT').

¹²¹⁴ a surname

8.3.9 /h/ gun bheum

8.3.9.1 A' co-fhreagairt ri SG **th** :

/s'ĩɑjɾɑhɔx/ *sia-ràitheach* ainr. ('A SIX-QUARTER-OLD BEAST'), cf. /ɾɑ:hi/ *ràithe* ainr., MG **ráithe** (DIL s.v.).

8.4 Sònaraich

8.4.1 /m/ gun bheum

8.4.1.1 A' co-fhreagairt ri SG **m(m)**, **m(b)** neo-phalataichte :

(i) aig toiseach facail : /mar/, /marʰ/, /manʰ/, *mur* nr., cf. SG **mani** ; /mʰ/ *mo* ro-sheilbheach, SG **mo**. Le freumh-eòlas neo-shoilleir /mas/ *mus* nr., cf. dh'fhaodadh SG 'mus', 'mos' (Th. § 384).

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /akʰm/ *agam* riochd. roi. 1 sg., SG **ocum**, **ocom** (Th. § 436) ; /pɑLɑjʰkʰm/ *balgam* ainr. ('làn beòil') NGT **bolgum** (DIL s.v.) ; /kʰɑLʰm/ *Calum* ainr. dil., MG **Colum(b)** ; /kʰɔrʰʰm/ *cothrom* ainr., SG **comthrom** (DIL s.v.) ; /fɑrʰʰm/ *fathram* ainr., bt. 'faram' ('NOISE') cf. NGE 'fothram' (Dinneen s.v.) SG **fothrom**, **fothromm** (DIL s.v. 'fothromm') ; /wɔ:trʰm/ *aotrom* br., SG **étromm** (DIL s.v.).

8.4.1.2 A' co-fhreagairt ri SG **m(m)** palataichte :

(i) aig toiseach facail : /ma/ *mu* roi., SG **imb**, **imm** ;

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /kʰɑrʰʰm/ *caithream* ainr., ('fuaim mòr bruidhne') MG **caithréim** 'martial career ; triumph' (DIL s.v.) ; /kʰutʰʰm/ *cuideam* ainr. ('WEIGHT') SG **cutrummae** 'equal weight or amount' (DIL s.v.) ; /fʰɑ:Lʰm/ *foghlam* ainr., SG **foglaim(m)** (DIL s.v. 'foglaimm') ; /u.im/ *uidheam* ainr., SG, MG, **aidemm**, **adimm**, **adim** etc. (DIL

s.v. ‘aidemm’); /t^hirʲɣm/ *tioram* br., SG **tirim** (le **i** ghoirid, riochd caochlach¹²¹⁵ de SG ‘tirim’) (DIL s.v. ‘tirim’); /t^hut^hɣm/ *tuiteam* agr., SG agr. **toth(a)im(m)** (Th. § 735), MG **tuitim** (DIL s.v.).

8.4.1.3 A’ co-fhreagairt ri SG **d** neo-phalataichte :

/k^hiRɣm/ *ciorram* ainr. (‘A PHYSICAL HANDICAP’) SG **cirriud** ach cuideachd **cirrad** ‘act of mangling, maiming’ (DIL s.v.).

8.4.1.4 A’ co-fhreagairt ri B, BA /m/ :

/pɔɪ^hɣm/ *botam* ainr. (‘ANTIFOULING’ air eathar) B, BA **bottom**; /t^hɔɪ^hɣm/ *tòtam* ainr. (‘WHIRLIGIG, TOP’) BA **totum** (= BBT ‘teetotum’).

8.4.1.5 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/iRɣm/ *iorram* ainr. (‘CONTINUOUS WHINING’ de choin) cf. Dw. s.v. ‘iorram’: ‘Tedious rhyme... Anything said repeatedly’.

8.4.2 /N/ **gun bheum**

8.4.2.1 A’ co-fhreagairt ri SG **nn, nd** neo-phalataichte :

/at^hɣN/ *aiteann* ainr., (*Juniperus communis* ‘JUNIPER’) SG **aittenn** ‘furze, gorse’ (DIL s.v.); /k^hu:RɣN/ *caorrann* ainr. (t. deas) (bt. ‘caorann’) (*Sorbus aucuparia*, ‘ROWAN’) SG **cáerthann** (DIL s.v.); /k^hLakɣN/ *clagann* ainr., bt. ‘claigeann’ MG **cloicend** (DIL s.v. ‘cloicenn’); /k^hrak^hɔN/ *cracann* ainr. (bt. ‘craiceann’) MG **croicend, crocenn, craicend** (DIL s.v. ‘croiccenn’), ach iol. /k^hrak^hnɣN/ *cracnan* ainr. iol. (‘SKINS’ sa chumantas de chaoiraich no de dh’fhèidh; ‘TRIPE’); /ferɣN/ *fearann* ainr., SG **ferand** (DIL s.v. ‘ferann’); /L^hex^hɣN/ *leth-cheann* ainr. (‘SIDE OF THE FACE’), SG **leth + cenn** (DIL s.v.); /mũl^hɣN/

¹²¹⁵ variant

muileann ainr., SG **muilend** (DIL s.v.); /por'ɣN/ *boireann* br., MG **boinenn** (DIL s.v.).

Gheibhear /N/ cuideachd san roimhear /aɪN'N/ *ann an*.

8.4.2.2 A' co-fhreagairt ri SG **nn, nd** palataichte :

/ĩ:s'ɔN/ *innseann* ainr., bt. 'uinnseann' (*Fraxinus excelsior* 'ASH') MG tabh. sg. **uindsind** (DIL s.v. 'uinnius').

8.4.2.3 A' co-fhreagairt ri SG **dn** neo-phalataichte :

/tɔ:v'ɣNɔX/ *dò-bhliadhnach* ainr. ('beathach dà bhliadhna a dh'aois'), cf. /p'ɪ'ɣ'Nɣ/ *bliadhna* ainr., SG cusp. tabh. **blíadn(a)j** le còmhlan **dn** (Th. § 293).

8.4.2.4 A' co-fhreagairt ri SG **n** neo-phalataichte :

/u:r'ɣN/ *aodann* ainr., SG **étan** (DIL s.v.); an eileamaid /pra:.aɪN/ ann an /LɔXaɪN ɪtu nə 'pra:.aɪN/ *Lochan Dubh na Bràthann* (ainm-àite) le gin. /pra:.aɪN/ *bràthann* 'QUERN' cf. SG gin. sg. **broon** (DIL s.v. 'bró'); /pu'ɣ'ɔN/ *buidheann* ainr., SG **buiden** (DIL s.v.); /tã'ɣ'ɣN/ *daingeann* br., SG **daingen** (DIL s.v.); /jɔ:.oɪN/ *Eòghann* ainr. dil., SG **Eogan** (MacBain td. 400 s.v. 'Ewen'); /ɪ'ɣ'ɣ'N/ *iarrann* ainr., bt. 'iarann', SG **iarn** (DIL s.v.); /L'jɔ:.oɪN/ *leòghann* ainr., bt. 'leòmhan' SG **léoman** (DIL s.v. 'léo').

8.4.2.5 A' co-fhreagairt ri SG **ng** neo-phalataichte :

/ɛsk'ɣN/ *easgann* ainr., SG **escung** (agus faic C. Ó Baoill 1994 : 169).

8.4.2.6 A' co-fhreagairt ri MB **n** :

/m'ɣ'ɪ'ɣ'N/ *maighdeann* ainr., MB **magden, maiden**.

8.4.3 /n/ gun bheum

8.4.3.1 Ann an cuid de ro-chlaonain :

/nʲ/ *na* alt ; /nʲ/ *na* ro-sheibheach, bt. ‘ar’ ; /nʲ/ *na* ro-sheibheach, bt. ‘ur’ ; /nʲ/ *na* roi. + alt, bt. ‘don’ ; /nax/ *nach* nr.

8.4.3.2 A’ co-fhreagairt ri SG **n** neo-phalataichte :

(a) ann an ainmearan iolra le deireadh facail gun bheum /-ʲn/, am beachd Uí Bhuachalla (1988) bhon mhoirfeim ain. cusp. tabh. iol. SG ann an *n*-stuic **-en**, **-an**, faic § 7.9.3.3 ;

(b) san iar-leasachan mheanbhanach /-an/ *-an*, seann **-án**, **-ín**, faic § 7.1.4.1 ;

(c) san an deireadh-fhacail /-in/ a gheibhear mar fhuaimneachadh caoch. ri /-iN’/ san agr. : /pr’i.in/ agus /pr’i.iN’/ *bruidhinn* ; /f ɛk^hin/ agus /f ɛk^hiN’/ *faicinn* ; /t^hi.in/ agus /t^hi.iN’/ *tighinn* ;

(d) eile : /t̪ɛu₁ran/ *amhran* ainr., bt. ‘òran’ MG **amrán** (DIL s.v.) ; /u:t’an/ *aoidean* ainr. (‘A LEAK’) SG **é-** + **dín** (DIL s.v.) ; /aran/ *aran* ainr., MG **arán** (DIL s.v.) ; /eí’an/ *eilean* ainr. (‘ISLAND’) MG **ailén**, **oilén** (DIL s.v. ‘ailén’) ; /pr’ek^hI’in/ *breac-lin* ainr. (‘A COD NET’), cf. /L’ ʃi₁n/ *lìon* ainr., SG **lín** (DIL s.v. ‘2 lín’) ; /i.an/ (dà-lideach) *Iain* ainr. dil.¹²¹⁶ (‘JOHN’) MG **Ió(i)n** (DIL s.v.) ; /mí.an/ *meadhan* ainr., SG **medón** (DIL s.v.) ; /mũs’k’ʲn/ *muisgean* ainr. (*Ensis siliqua* ‘RAZOR-FISH’), dh’fhaodadh bho SG **muir** + **scían** ; /N’ ʃ.ʲn/ *nighean* ainr., SG **ingen** ; /t^h ʃi:N’t’an/ *teinntean* ainr. (‘A HOB’) MG **tinntén** (DIL s.v.) ; /L’ ehen/ *leathan* br., SG **lethan** (DIL s.v.) ; /p’l’e.un/ fuaim. caoch. *bleoghan* agr., SG **blegon**, nas tràithe **mlegon** agr. (DIL s.vv.) ; /tũ:ntan/ *daondan* cgr. (bt. ‘daonnan’) SG **d’oendán** (DIL s.v. ‘dán’).

¹²¹⁶ proper noun

8.4.3.3 A' co-fhreagairt ri seann **n** palataichte :

(a) san deireadh fhacail iol. /-inin/, /-inʷn/ bho sheann */-inʷn/ : /kʷĩuᵝrinin/ *geamhraidhnean* ainr. iol. ; /sʷtʷu:rinin/ *stiùraidhnean* ainr. iol. ('QUEER IDEAS') ;

(b) eile : /eĩʷn/ *eilean* ainr. ('MANNERS') bt. 'oilean' MG **ailemain, oilemain** (DIL s.v. 'ailemain') ; /tʷi'kʷhĩuᵝtin/ *Diciadain* ainr. dil. cf. SG **cét-áin** (DIL s.v. '2 áin') ; /tʷĩNʷn/ *innean* ainr. ('ANVIL') MG **indeóin** (DIL s.v.). Mar thoradh air eadar-chàradh ann an /mʷĩlʷuᵝkʷhin/ *muilcin* ainr., bt. 'muinichill' SG **mu(i)nchille** (DIL s.v. 'muinchille').

8.4.3.4 A' co-fhreagairt ri SG **d** neo-phalataichte :

/tʷhũ:Ntan/ *tionndan* agr., bt. 'tionndadh', SG **tintúd**, nas fhadalaiche **tin(n)tód, -ád** (DIL s.v. 'tintúd').

8.4.3.5 A' co-fhreagairt ri seann **rn** tro eadar-chàradh bho SG **-rann** :

san fhacal /Latʷnʷ/, /Latʷnʷ/ *ladana* agr. ('CHEEKY ; BAD'), riochdan a chluinnear an Gl. còmhlà ri /LatʷRNʷ/ *ladarna*, cf. MG **latrand** 'robber, thief' (DIL s.v. 'latrann'), agus NGT 'latranta' leis a' chèill 'full of robbers' (DIL s.v. 'latranda'), is dòcha gu robh cinneachadh ann */Latrʷnʷ/ > /LatʷRNʷ/ > /Latʷnʷ/ no /Latʷnʷ/ le call ais-lùbaidh agus feart an vèilearachaidh.

8.4.3.6 A' co-fhreagairt ri SL **n** :

/isʷpan/ *isbean* ainr. ('SAUSAGE OR PUDDING SKIN') a rèir MacBain s.v. 'isbean' bho SL **ispēn** 'a sausage of lard and suet'.

8.4.3.7 A' co-fhreagairt ri SL **r** :

dh'fhaodadh fo bhuidh /skʷĩɑᵝn/ *sgian* ainr., ann an /tʷhʷrʷsʷkʷin/ *toirsgian* ainr., SL **torfskeri**.

8.4.3.8 A' co-fhreagairt ri B, BA /n/, /ŋ/ :

/pe:sin/ *beusain* ainr., B **basin** ; /popan/ *boban* ainr., B **bobbin** ; /p^hut^hɔn/ *putan* ainr., B **button** ; /k^hit^s'in/ *cidsin* ainr., B **kitchen** ; /k^hɔt^han/ *cotan* ainr., B **cotton** ; /k^hu:Rstan/ *cùrtan*, *cùirtean* ainr., B **curtain** ; /te:k^hɔn/ *deucon* ainr., B **deacon** ; /fɑ:Rdin/ *fàrdain* agus /fɑ:Rdiŋ/ *fàrdaing* ainr., BA **farding** ; /flanin/ *flanain* ainr. ('FLANNEL') BA **flannin** ; /fɔrɤn/ *foran* br., B **foreign** ; /tusan/ *dusan* ainr. agus br., B **dozen** ; /L[ũ]Ntɤran/ *lanntaran* ainr., B **lantern** ; /lɔ:sin/ *lòsain* ainr. ('A PANE OF GLASS') BA **lozen, losing** ; /meɤisɤn/ *meadasan* ainr. ('LAXATIVE') B, BA **medicine** ; /mɔ:l'ɤs'k'in/ *mòileisgin* ainr., B **moleskin** ; /ɤiɤl'ɤs'k'ɤn/ *oidhlisgean* ainr., B **oilskin** ; /p^hr[ai]p^han/ *praidh-pan* ainr., ais-riochdachadh bho B **fry(ing)-pan** ; /p^hrɔhan/, /p^hrɔ.an/ *prothan* ainr. ('deoch de uisge blàth is min choirce air a cur troimhe', do chrodh) BA **prowan, provan** ('food, provender' : SND s.v. 'prowan') agus **provand, prowant** ('provisions, appar[ently] esp[ecially] horse-fodder' : DOST s.v. 'provand') ; /Re:sɔn/ *reusan* ainr., BA **raison, reason** ; /Rɔtɔn/ *rodon* ainr. ('A RAT') BA **ratton, rottan** etc. ; /s'ĩɑjmɤlan/ *siamarlan* ainr. ('FACTOR' air oighreachd) BA **chamberlain** 'the factor of an estate' (CSD s.v.) ; /SNũ:s'an/ *snaoisean* ainr., BA **sneeshin** (=BBT 'snuff') ; /stɔk^hin/ *stocain* ainr., B **stocking**.

8.4.3.9 A' co-fhreagairt ri B, BA /nt^h/ :

/fe:sin/ *feusain* ainr. (*Phasianus colchicus* 'PHEASANT') B **pheasant**.

8.4.3.10 A' co-fhreagairt ri B, BA /nd/ :

/tɤiɤmɔn/ *daimean* ainr., B **diamond**.

8.4.3.11 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/ũnɤn/, /ũNɤn/ *aonan* ainr. (bt. 'a h-aon'), bho SG **oénán** am beachd Borgstrøm (1942 : 44) ; /peL'eman/ *beilleaman* agr. ('NATTERING, BICKERING') ; /k^hɤ.ɤn/ *Cadhan* no *Coidhean* ainr. dil. (meas-ainmeach air 'Coinneach') ; /k^h[ou]l'in/ *cobhlain* ainr. ('bonn

airgid de luach glè bheag’); /kʰ:hʷmʷn/ *gaothaman* ainr. (M.: ‘CHIMNEY COWL, WEATHER-COCK’) *cf.* Dw. ‘gaothran’ leis a’ chèill ‘a fan’, SG **gáeth** (DIL s.v. ‘2 gáeth’); /ũĩnʷɔn/ *uinnean* ainr. (‘AN ONION’) is dòcha bho MG **uinneman** (DIL s.v.), ach *cf.* B ‘onion’.

8.4.3.12 Gheibhear /n:/ fada aig deireadh facail san riochd iolra de chuid de dh’fhaclan, ann an saor-chaochlaideachd ri /nʷn/ (no uaireannan /nin/):

/amʷtan:/ (cuideachd /amʷtanʷn/) *amadanan* ainr. iol., bt. ‘amadain’, SG **ammatán** (DIL s.v.); /ĩũuʷran:/ (cuideachd /ĩũuʷranʷn/) *amhranan* ainr. iol., bt. ‘òrain’, MG sg. **amrán** (DIL s.v.); /elʷan:/ (cuideachd /elʷanʷn/) *eileanan* ainr. iol. (‘ISLANDS’), MG sg. **ailén, oilén** (DIL s.v. ‘ailén’); /kʷĩũuʷrin:/ (cuideachd /kʷĩũuʷrinin/) *geamhraidhnean* ainr. iol.; /isʷpan:/ (cuideachd /isʷpanʷn/) *isbeanan* ainr. iol., *cf.* dh’fhaodadh SL sg. **ispén**; /pe:sin:/ (cuideachd /pe:sinʷn/) *beusainean* ainr. iol., B sg. **basin**; /pʰutʰɔn:/ (cuideachd /pʰutʰɔnʷn/) *putanan* ainr. iol. bt. ‘putain’, B sg. **button**; /tusan:/ (cuideachd /tusanʷn/) *dusanan* ainr. iol., B sg. **dozen**; /tʷiʷimʷɔn:/ (cuideachd /tʷiʷimʷɔnʷn/) *daimeanan* ainr. iol., B sg. **diamond**; agus mòran eisimpleirean eile.

8.4.4 /nʷ/ gun bheum

8.4.4.1 A’ co-fhreagairt ri SG **nn, nd** palataichte:

(a) sna deiridhean facail /ʷnʷ/, /unʷ/, /inʷ/, a bhuineas don chiad phearsa sg. cumh. den ghnìomhair, *cf.* SG deireadh-facail gnìomhaireach 1d. phearsa sg. taisb. neo-fhoirfe¹²¹⁷, fo-leantach caithte¹²¹⁸ agus dàrnacha teachdail¹²¹⁹ **-(a)in(n)**: faic § 7.4.3.8 (vi) (a);

(b) san deireadh facail a gheibhear gu cumanta air an ainmear ghnìomhaireach /-ɔxkʷnʷ/, /-ɔxkinʷ/ *-achdainn*: faic § 7.4.3.8 (vi) (b);

¹²¹⁷ imperfect indicative

¹²¹⁸ past subjunctive

¹²¹⁹ secondary future

(c) sna deiridhean-facail /-iN'/, /-t'iN'/ a chomharraicheas an t-ainmear gnìomhaireach :
faic § 7.4.3.8 (vi) (c) ;

(d) eile : /a.uN'/, *abhainn* ainr., SG cusp. tabh. sg. **abainn** (DIL s.v. '1 ab') ;
/pɛuɹL^hɣN'/ *Bealltainn* ainr. dil. ('MAY') MG **Bel(I)taine** (DIL s.v.) ; /k^hɔLɣN'/ *Callainn*
ainr. dil., SG tabh **callaind** (DIL s.v. 'callann') ; /k^hɔLɣN'/ *colainn* ainr. ('TRUNK OF THE
BODY') SG **col(a)inn** (DIL s.v. 'colainn', Th. § 140) ; /ɛxɣN'/ *Eachainn* ainr. dil. (le
ginearalachadh den gin.) MG ain. **Eachdonn** (MacBain td. 402 s.v. 'Hector') ; /fi:r'iN'(ɣ)/
firinn(e) ainr., MG **firinne** (DIL s.v.) ; /kɹuɣɹLɣN'/ *gualainn* ainr., MG cusp. tabh. sg.
gúalaind (DIL s.v. 'gúala') ; /ĩ:t'iN'/ *inntinn* ainr., MG **in(n)tinn** (DIL s.v.) ; /iL^hiN'/
iodhlainn ainr. ('STACKYARD, ROOFLESS RUIN USED AS STACKYARD') SG tabh. **ithlaind**
(DIL s.v. 'ithlann') ; /ul'iN'/ *uilinn* ainr., MG cusp., tabh. **uilinn, uillinn** (DIL s.v. 'uilen') ;
/e:viN'/ *èibhinn* br. ('PECULIAR, FUNNY') SG **áibind, óibind**.

8.4.4.2 A' co-fhreagairt ri SG n palataichte :

/pr'et^hɣN'/ *Breatainn* ainr. dil., NGT **Breatain** '(Roman) Britain' (DIL s.v. 'Bretain') ;
/komiN'ɣ/ *comaine* ainr. ('BEHOLDENNESS') bt. 'comain' SG **commaín, commáin** (DIL s.v.
'commaín') ; dh'fhaodadh /t'ɹiɔɹxiN'/ *deuchainn* ainr. ('DISTRESS'), cf. MG **déchain,**
dfhéchain 'act of looking or gazing at' (DIL s.v. 'dechain') ; /f ẽmɣN'/ *feamainn* ainr., SG
cusp. **femmuin** (O'Rahilly 1942b : 162-3) ; /kẽ.uN'/ *gamhainn* ainr. ('A STIRK') SG **gamuin**
'a yearling calf' (DIL s.v.) ; /ɹĩni.j.iN'/ *inghinn* ainr. gin., SG gin. sg. **ingine** (DIL s.v.
'ingen') ; /ĩmɔN'/ *iomain* ainr. ('SHINTY') SG **immáin** (DIL s.v.) ; /mẽtɣN'/ *madainn* ainr.,
SG tabh. **matain** (DIL s.v. 'matan') ; /mɹẽnɛɹ.uN'/ *meanmhainn* ainr. ('ITCHING IN NOSE
PROGNOSTICATING ARRIVAL OF A STRANGER') cf. SG cusp. tabh. sg. **menmain** 'mind' etc.
(DIL s.v. 'menma', Th. § 331) ; /Rɣ.ɣN'/ *roghainn* ainr., SG **rogu**, MG **rogain** (DIL s.v.
'rogu') ; /sẽ.uN'/ *Samhainn* ainr. dil., SG **samain** (DIL s.v.) ; /s'ɛxkɔN'/ *seachdain* ainr.,
MG **sechtmain** (DIL s.v.) ; /t'eviN'ɣ/ *deimhinne* br., bt. 'deimhinn' SG **demin** (DIL s.v.

‘deimin’); /tʃ.ɔNˈ/ *domhainn* br., MG **domain** (DIL s.v.); /Ru.iNˈ/ *ruighinn* br. (‘TOUGH’) MG **rigin** (DIL s.v.); /kʰãNtʰiNˈ/ *cantainn* agr., SG **cantain** (DIL s.v.).

8.4.4.3 A’ co-fhreagairt ri SG **n** neo-phalataichte :

/tʃ.iNˈ/ *deamhain* ainr. sg. (fuaim. caoch.) (‘DEVIL’) SG **demon** (DIL s.v.); /e:kˈiNˈ/ *èiginn* ainr., SG **écen** (DIL s.v. ‘éicen’); /feyiNˈ/ *feadhainn* ainr., MG **fedan** ‘a band, company’ (DIL s.v.); /faLaNˈ/ *fallain* br., MG **follán, fallán** (DIL s.v.); /sˈLˈÉ.uNˈ/ *sleamhainn* br., MG **slemon, slemain** (DIL s.v. ‘slemon’).

8.4.4.4 A’ co-fhreagairt ri SG **ng** palataichte agus neo-phalataichte :

/to:riNˈ/ *dòrainn* ainr., MG **dograing** (DIL s.v.); /fɑRSʏNˈ/ *farsainn* br., SG **fairsiung** (DIL s.v. ‘fairsing’); /tʰɑriNˈ/ *tarrainn* agr., MG **tarraing, tairring** (DIL s.v.).

8.4.4.5 A’ co-fhreagairt ri SG **mn** palataichte :

/tʃiʏxʉuNˈ/ (fuaim. caoch.) *diochuimhn* ainr., bt. ‘dìochuimhne’ (‘FORGETFULNESS’) MG **díchuimne** (DIL s.v.).

8.4.4.6 A’ co-fhreagairt ri SG **thn** palataichte :

dh’fhaodadh /yːNˈtrɑNˈ mĩ/ *dh’ionndrainn mi* gr. preit., /jũ:Nˈtrɑn/ *ionndran* agr., am beachd O’Rahilly (1926 : 29) bho NGT ‘ionráithne’, ‘indráithne’ leis a’ chéill ‘seeing that (a thing) is in order, taking stock of, accounting for’.

8.4.4.7 A’ co-fhreagairt ri SL **nd** :

/sˈɑltʰiNˈ/ *Sealtainn* ainr. dil., bho SL tabh. **Hjaltlandi** am beachd Oftedal 1956 : 120.

8.4.4.8 A’ co-fhreagairt ri B, BA /n/, /ŋ/ :

/ĩnikˈiNˈ/ *iniginn* br. (‘PARTICULAR, FINICKY, MEAN’) B **finicking, finickin** ; /NˈɛpʰikˈiNˈ/ *neapaiginn* ainr. (‘HANDKERCHIEF’) BA **naipkin** ; /ɔ:vɪNˈ/ *òbhainn* ainr., B **oven** ;

/sk'IL'IN'/ *sgillinn* ainr. (riochd trusaidh¹²²⁰; ach /sk'IL'ik'/ *sgillig* ainr. mar riochd singilteach¹²²¹), SB **scilling**.

8.4.4.9 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/a:l'ik'IN'/ *Ailiginn* (ainm baile 'ALLIGIN'); /ɛ:uN'/ *àmhainn* ainr. ('AN OVEN'); /t'u.iN'/ *diubhainn* br. ('DETERMINED, PERSISTANT AT WORKING'); /fu:l'IN'/ *faoilinn* ainr. ('raon ri taobh a' chladaich') (eileamaid ann an ainmean-àite, m.e. /ɣ 'Nuu:l'IN'/ *an Fhaoilinn* ann an Srath Gheàrrloch, 'FAOLIN') cf. GA 'fadhail' bho SL cusp. **vaðil**.

8.4.5 /L/ gun bheum

8.4.5.1 A' co-fhreagairt ri SG II neo-phalataichte :

/tʃ:ɔL/ *Dòmhnall* ainr. dil., SG **Domnall** (DIL s.v., Th. § 140); /ka:iL/ *Gaidheal* ainr. dil., SG **Goídel** (DIL s.v.); /ĩN'αL/ *inneal* ainr., MG **indell** 'contrivance, device' (DIL s.v., Th. § 140); /i'r'ijmɣL/ *irmeall* ainr., bt. 'iomrall', SG **imroll** (DIL s.v., Th. § 140); /so.uL/ *sobhal* ainr., bt. 'sabhal' ('A BARN') MG **saball** (DIL s.v.); /t'hĩmiɣ'ɣL/ *timcheall* roi. & cgr., SG **timchell**, **timchull** (DIL s.v.); /u.uL/ *ubhall* ainr., SG **uball**, **ubull** (DIL s.v.).

8.4.5.2 A' co-fhreagairt ri SG I neo-phalataichte :

/apstɔL/ *abstol* ainr., SG **apstal** (DIL s.v.); /ãɣ'ɣL/ *aingeal* ainr., SG **aingel** (DIL s.v.); /k^hatɣL/ *cadal* agr., NGT **cotal** (DIL s.v.); /k^hɛ.uL/ *ceangal* agr., SG **cengal** (DIL s.v.); /f ɛk^hɣL/ *facal* ainr., SG **focal**, cuideachd **focull** (DIL s.v.); /fekɣL/ *feagal* ainr., bt. 'eagal' SG **ecal** (DIL s.v.); /fr'ɛstαL/ (fuaim. caoch.) *freastal* ainr., SG **frestal**, **fresdel** (DIL s.v. 'frestal'); /L'es'k'αL/ *leisgeul* ainr., NGT **leithscéal** (DIL s.v. 'leithscél'); /makɣL/ *magall* ainr., bt. 'mogall' ('MESH' ann an lion) SG **mocol** (DIL s.v.); /t'ĩnαL/ *tional* agr., SG **tinól**

¹²²⁰ collective

¹²²¹ singulative

(DIL s.v.), cuideachd /k^hɔhinaL/ *coitheanal* ainr., SG **comthinól** (DIL s.v.); /t^h₁uɣ₁haL/ *tuathal* br. ('ODD, WRONG') MG **túaitbel** (DIL s.v.).

8.4.5.3 A' co-fhreagairt ri SG **r** :

/kr'ikaL/ *Griogal* ainr. dil. ('GREGOR, MACGREGOR') MG **Grigoir, Grigarach** (MacBain td. 401 s.v. 'Gregor').

8.4.5.4 A' co-fhreagairt ri SG **d** neo-phalataichte :

/L'ekaL/ *leagal* agr., bt. 'leagail' ('KNOCKING DOWN') cf. MG **lecad** (DIL s.v.), agus am facal homanaimeach /L'ekaL/ *leagal*, bt. 'leigeil' ('LETTING'), SG **léiciud** ; /t^hil'ijkaL/ *tilgeal* agr., bt. 'tilgeil', SG **teilciud** (DIL s.v. 'telcud').

8.4.5.5 A' co-fhreagairt ri SL **ll** :

/mí.ɣL/ *Mitheall* ainr. dil. (ainm baile 'MIAL') a-rèir W.J. Watson 1904 : 226-7 bho SL **mjo-vøllr** 'narrow field' ; /t^hɔrk^hɣL/ *Torcall* ainr. dil., SL **Þorkell**.

8.4.5.6 A' co-fhreagairt ri SL **l** :

ann an àireimh de dh'ainmean-àite, a' co-fhreagairt ri SL **l** san ainr. chuspaireach **-dal** , m.e. /s'L'ɛ:t^hɣtɣL/ *Slèiteadal* ainr. dil. (ainm-àite) SL **slétr-dalr** 'even-dale' (W.J. Watson 1904 : 231).

8.4.5.7 A' co-fhreagairt ri B, BA /l/ :

/as'alaL/ *aiseal* ainr., B **axle** ; /pat^halaL/ *baiteal* ainr. ('A BATTLE') bt. 'batal', 'batailt', B **battle** ; /pɔt^hɣL/ *botal* ainr., B **bottle** ; /k^hup^huL/ *cupall* ainr., MB **couple** ; /ɔspɣtɣL/ *ospadal* ainr., B **hospital** ; /sta:pɣL/ *stàball* ainr., BA **stable**.

8.4.5.8 A' co-fhreagairt ri B, BA /n/ :

dh'fhaodadh /krũNʌstʌL/ *grunnastal* ainr., bt. 'pronnasg' ('BRIMSTONE'), mas ann bho BA **brunstone**, tro dì-choslachadh air na sònaraich shrònach.

8.4.5.9 A' co-fhreagairt ri B, BA /r/ :

ann an /kʰɛr'í.ɑL/ *ceiridheal* ainr. ('neach fastaichte gus bathar a ghiùlan') B, BA **carrier**, gheibhear /-L/ mar thoradh air dì-choslachadh air na lionnaich.

8.4.5.10 Freumh-eòlas an /L/ neo-shoilleir :

/tu:sɑL/ *dùsal* ainr., cf. dh'fhaodadh BA **dose**, **doze**.

8.4.6 /l'/ gun bheum

8.4.6.1 A' co-fhreagairt ri SG I palataichte :

/ẽnɑl'/ *anail* ainr., SG cusp. tabh. sg. **anáil** (DIL s.v. 'anál'); /me:tal'/ *m' (fh)eudail* ro-sheilbheach + ainr., SG **étáil** 'gain, profit, wealth' (DIL s.v.); /f[iʌ]kʰʌl'/ *fiacail* ainr. (t. deas), SG **fiacail** (DIL s.v.); /ohil'/ *othail* ainr. ('HUBBUB') MG **fogal**, nas fhadalaiche **fogail** (DIL s.v. 'fogal').

8.4.6.2 A' co-fhreagairt ri SG I neo-phalataichte :

aig toiseach facail ann an /l'ɛ/ *le roi.*, SG **la**.

8.4.6.3 Anns na h-iar-leasachain a leanas :

(a) san deireadh fhacail /-ɑl'/ *-ail*, SG **-áil**, a bhuineas don ainmear ghnìomhaireach (faic § 7.1.4.1 (ii)) : /kʰũmɑl'/ *cumail*, MG 'congbáil', 'cunnmáil' (DIL s.v. 'congbáil'); /ka.ɑl'/ *gabhail* agr., SG cusp., tabh. sg. **gabáil** (DIL s.v. 'gabál');

(b) san deireadh fhacail /-iː/ *-ail* a bhuineas don ainmear ghnìomhaireach (faic § 7.4.3.8 (vi) (a)) : /pʲiɑjkhil/ *beucail* agr. (‘ROARING’ de dhaimh) cf. MG **béccach** ‘crying, roaring’ (DIL s.v. ‘béiccech’); /Rã:nil/ *rànail* agr.;

(c) san deireadh fhacail /-ɔl/ bho sheann **-amail** (faic § 7.5.3.2 (a), (b)).

8.4.6.4 A’ co-fhreagairt ri SL I :

/u:trɔkʲil/ *Ùdraigil* ainr. dil. (ainm baile ‘UDRIGLE’) SL **ýtra-gil** ‘a’ chlais as fhaide a-muigh, as fhaisg air a’ mhuir’.

8.4.6.5 A’ co-fhreagairt ri B, BA /l/ :

/fxnal/ *foi’nail* ainr. (‘LAMP GLASS’ do lampa-ola) B **funnel**; /Lɣiɲpal/ *loidhbeil* ainr. (‘bileag no sgrìobhainn oifigeil’) BA **libel** (‘any piece of writing, formal or informal’ CSD s.v.); /pʰɑrsal/ *parsail* ainr., B **parcel**; /pʰɔnsal/ *poi’nsail* ainr., B **pencil**.

8.4.6.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/ɔRɔɣkʲil/ *orrchdail* ainr. (‘A SHAPELESS LUMP’).

8.4.7 /L/ **gun bheum**

8.4.7.1 Ann an cuid de riochdan ginideach, iolra, air ainmearan :

/pi:pɔl/ *bìobail*, gin. is iol. de /pi:pɔL/ *bìoball* ainr.; /pukʰɔl/ *bucaill*, iol. de /pukʰɔL/ *bucall* ainr., B. **buckle**; /kʰɛrkʰɔl/ *cearcaill*, gin. is iol. de /kʰɛrkʰɔL/ *cearcall* ainr. (‘A BARREL-HOOP’), MG **circal(l)**, **cercal(l)** ‘Hoop of barrel, vat etc.’ (DIL s.v. ‘circul’); /ɣõ:iL/ *Dhòmhnaill* gin. de /tɔ:ɔL/ *Dòmhnall* ainr. dil.; /ĩmɔl/ *iomail* (‘LEFT-OVERS; OUTLYING AREAS’), iol. de /ĩmɔL/ *iomall* ainr.; /iɾʲiɲmɔl/ *irmeill* (‘MISTAKES’), iol. de /iɾʲiɲmɔL/ *irmeall* ainr., bt. ‘iomrall’, SG **imroll** (DIL s.v.); /makɔl/ *magail*, iol. de /makɔL/ *magall* ainr., bt. ‘mogall’ (‘MESH’ ann an lion), SG **mocol** (DIL s.v.); /ɔspɔtɔl/

ospadail, iol. de /ɔspɔtɔL/ *ospadal* ainr., B **hospital** ; /stap^hɔL/ *stapail*, iol. de /stap^hɔL/ *stapall* ainr., B **staple** ; /hɔrk^hɔL/ *Thorcaill*, gin. de /t^hɔrk^hɔL/ *Torcaill* ainr. dil., SL **Porkell** ; /[uru]puL/ *urbaill*, gin. is iol. de /[uru]puL/ *urball* ainr. ('A TAIL'), bt. 'earball', MG **erball** (DIL s.v.).

8.4.7.2 A' co-fhreagairt ri SG II palataichte :

/p_uɔɔ^hɔL/ *buachaille* ainr., SG **búachail**, cuideachd **bóchail** (DIL s.v. 'búachail').

8.4.7.3 A' co-fhreagairt ri SG II neo-phalataichte :

/paɔɔL'ak/ *bachailleag* ainr. ('A SHOOT, SPROUT' air buntàta), cf. SG **bachall** (Th. § 924) ; dh'fhaodadh /e:il/ *èibhill* ainr. (bho */e:il/ *èibheall le ginearalachadh den tabh.), 'LIVE COAL', SG **oibell** (DIL s.v. '2 oibell').

8.4.7.4 A' co-fhreagairt ri SG I palataichte :

/f_iɔk^hɔL/ *fiacaill* ainr. (M.) SG **fiacail** (DIL s.v.).

8.4.7.5 A' co-fhreagairt ri SG I neo-phalataichte :

/k^hǣil/ *cainneill* ainr., bt. 'coinneal', SG **caindel**, MG **cainnell**, **coinnell** (DIL s.v. 'caindel').

8.4.7.6 A' co-fhreagairt ri SG nn, nd palataichte :

/[ɛnɛ]xiL/ *eanchaill* ainr. (bt. 'eanchainn') SG **inchinn** (DIL s.v.).

8.4.7.7 A' co-fhreagairt ri SL I :

/e.uL/ *eabhaill* ainr. ('cladach farsaing, uisge tana far an tèidear tarsainn air loch no inbhir') (bt. 'fadhail'), dh'fhaodadh bho SL cusp. **vaðil**.

8.4.7.8 A' co-fhreagairt ri B, BA /l/ :

/ʃuᵐpuLʲ/ *ampaill* ainr. ('siuga le srùb fada, airson paraifin no ola') B **ampul** 'a vessel for holding consecrated oil, etc.' (SOED s.v. 'ampulla').

8.4.7.9 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/e.uLʲ/ *eabhail* ainr. ('DIN, RACKET'), tha am facal seo homanaimeach ri /e.uLʲ/ *eabhail* ainr. 'cladach farsaing' etc., shuas ; /kʰu:xʎLʲ/ *caochail* gr. àithn., bt. 'caochail' ; an eileamaid /tʰa.uLʲ/, cuideachd /tʰauiLʲ/, ann an /ʎ'ehʎ tʰa.uLʲ/, /ʎ'ehʎ tʰauiLʲ/ *dheth a tabhail* cgr. ('(SHE IS) FURIOUS') ; /tʰurilʲ/ *turraill* ainr. ('A SHAPELESS LUMP' air a bheil coltas nach gluais) ; an eileamaid /ũ.uLʲ/ ann an /kʰur' 'ũ.uLʲ/ *cuir umhail* ('NOTICE A DIFFERENCE'), cf. bt. 'umhail' ('heed, attention' : Dw. s.v.), agus faic Robertson 1899-1901 : 338 ; mar dheireadh-fhacail den agr. : /kukiLʲ/ *gugaill* agr. ('CROUCHING DOWN').

8.4.8 /r/ gun bheum

8.4.8.1 A' co-fhreagairt ri SG **rr** neo-phalataichte :

/ax'ar/ *aithghearr* br. ('SUDDEN'), cf. SG **aith-** + **gerr**.

8.4.8.2 A' co-fhreagairt ri SG, MG **rd**, **rth** neo-phalataichte :

/kʰʒhʎR(ʎ)/ *comharr(a)* ainr. ('MARK, SHEEP EARMARK') SG **comarde**, **-da(e)**, MG **comartha** (DIL s.v. 'comartha') ; /Nã:tʎRɔX/ (CNC) *nàdarrach* br. (ach /Nã:tʎRɔX/ RMC), cf. NGE 'nádúrtha' (Dinneen s.v.).

8.4.8.3 A' co-fhreagairt ri B, BA /r/ :

/sɔ:pʎRʎ/ *sòbarra* br. ('MODERATE, NOT EXCESSIVE') BA **sober** 'moderate or few in number' (CSD).

8.4.9 /r/ gun bheum

8.4.9.1 A' co-fhreagairt ri SG r neo-phalataichte :

/ɣr.ur/ *adhbhar* ainr., SG **adbar** (DIL s.v.); /a.is'ɾar/ *aibhistear* ainr. ('A RASCAL') MG **aidbirseóir** (DIL s.v.); /ehɣr/ *eathar* ainr. ('A BOAT') SG **ethar** 'a boat, ferry-boat' (DIL s.v.); /s'e:ɾr/ 's *fheudar*, /pe:ɾr/ b' *fheudar*, copail + ainr., MG fulangach neo-phearsanta¹²²² **fétar** (DIL s.v. 'fétaid'); /ĩɣr/ *iongar* ainr. ('PUS, INFECTED MATTER'), MG **ingor** (DIL s.v. '3 ingor'); /L'e.ur/ (fuaim. caoch.) *leabhar* ainr., SG **lebor** (DIL s.v.); /Rĕ.ur/ *reamhar* br., MG **remor** (DIL s.v.). Mar thoradh air eadar-chàradh ann am /ful'ɣr/ *fuilear* ann an abairtean a leithid /ɣs 'ful'ɣr ɣa/ *is fuilear dha*, cf. NGE 'foláir', 'foráil' (Dinneen s.v.), SG **foróil**, **furóil**, MG **foráil**, **furáil** (DIL s.v. 'foróil').

8.4.9.2 San iar-leasachan ghnìomhaireach neo-phearsanta /-ɣr/ :

/hasɣr/ *thasar* (làth. neo-phearsanta den gr. shusbainteach); /ROT'hɣr/ *robhtear* (preit. neo-phearsanta eis. den gr. shusbainteach); /hik'ɣr/ *thigear* (teachd. neo-phearsanta); /'kɣn ɣr/ *gun ar* (i.e. ann an abairt àicheil).

8.4.9.3 A' co-fhreagairt ri SG r palataichte :

- (i) aig toiseach facail : sna roimhearan ro-chlaonach /rɔ/ *ro*, SG **ri**, **re**, /t^hrɔ/ *tro*, SG **tri**, **tre** ;
- (ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /k^hĩĩL'ar/ *cainnlear* ainr., bt. coinnleir, SG **caindleóir** (DIL s.v., Th. § 925); /k^hruɣ^har/ *Cruithear* ainr. dil., MG **cruthaigtheóir** (DIL s.v.); /t'ĩĩɔ.ɔr/ *diomhar* br., bt. 'diomhair' MG **díamair** (DIL s.v. '1 díamair'); /mĩĩL'ar/ *muillear*, *muilnear* ainr., MG **muilleóir** (DIL s.v.); /Nã:tɔr/ *nàdar* ainr., MG fhadalach agus NGT **nádúir**, comharraichte mar fhacal-iasaid Ròmansach¹²²³ (DIL s.v.), cf. MB, SF 'nature'; /p^hɔ:nɣr/ *pònar* ainr., MG **pónair**, **pónar** (facal-iasaid bho SL) (DIL s.v.).

¹²²² passive impersonal

¹²²³ Romance loan-word

‘pónair’); /sʲɪjʲtʲ ar/ *saighdear* ainr., MG **saigteóir** (DIL s.v.); /sʲɪLʲ ar/ *soillear* br., bt. ‘soilleir’, NGT **soiléir, soilléir** (DIL s.v. ‘soiléir’). Cuideachd sna h-ainmean-àite /pʰɔRSt aLʲstʲɪr ʲiũjNʲ/ *Port Alastair Dhuinn* agus /ʲ xɔhʲɪr ʲuɣʲ/ *a’ Chathair Dhuibh* (far an deach /ɣ/ a chall aig toiseach an lide le beum a tha a’ leantainn an /r/ gun bheum), cf. /aLʲstʲɪrʲ/ *Alastair* ainr. dil., MG **Alaxandair** (MacBain td. 396 s.v. ‘Alexander’), /kʰɑhʲɪrʲ/ *cathair* ainr. (‘A FAIRY KNOLL’) SG **cath(a)ir** ‘stone enclosure ... ; dwelling’ (DIL s.v. ‘1 cathair’).

8.4.9.4 A’ co-fhreagairt ri MG **rt** palataichte :

/frʲekʲɪrʲ/ *freagar* ainr. (‘AN ANSWER’), cf. MG **frecairt** ‘the act of answering’ (DIL s.v.).

8.4.9.5 A’ co-fhreagairt ri SL **r** :

/ĩɑj.ur/ *Iomhar* ainr. dil. (‘IVOR’) SL cusp. **Ivar**.

8.4.9.6 A’ co-fhreagairt ri B, BA /r/ :

/patʰɪrʲ/ *batar* ainr. (‘STARCHINESS’) BA **batter** ; /pɛ:kʰarʲ/ *bèicear* ainr., B **baker** ; /kʰlʲvʲɪrʲ/ *cloibhear* br. (‘QUICK, SUDDEN’), BA **clever, cliver** (‘swift, quick’ CSD s.v. ‘clever’); /kʰrʲe:tʰɪrʲ/ *creutar* ainr. (‘PERSON, PITIFUL PERSON’) BA **creature** ; /tɔtʰɔrʲ/ *dotar* ainr., B **doctor** ; /ɛi.ɛrʲ/ *èadhar* ainr., B **air** ; /fɑi.urʲ/ *fàbhar* ainr., BA **favour** ; /mɛ̃ntʰɪrʲ/ *meantar* ainr. (‘PLUCK, COURAGE’ ainr.), is dòcha bho B **venture** ; /sʲe.ɛrʲ/ *seithear* ainr., B **chair** ; /skʲɛ.ɛrʲ/ *sgueathar* ainr. (‘A FARM STEADING’) BA **square** ‘a farm steading’ (CSD s.v.); /sʲisɔrʲ/ *siosar* ainr., B **scissor(s)** ; /tʰɑ:Lʲ arʲ/ *tàillear* ainr., BA **tailor, tailyour**.

8.4.9.7 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/pakʲ arʲ/ *baigear* ainr. (‘BEGGAR’), cf. B, BA **beggar** ; /kʰɑpʲɪrʲ/ *cabar* ainr. (‘A RAFTER ; ANTLERS’); /kʰɛ:vʲɪrʲ/ *cèabhar* ainr. (‘daorach’), cf. dh’fhaodadh MG ‘ciabair’ ‘gloom ;

confusion’, MG ‘ciabor’ ‘mist’ (DIL s.v.); /sahur/ *sabhar* ainr. (‘A BAD SMELL’), *cf.* dh’fhaodadh BA ‘saur’, ‘savour’.

8.4.10 /r’/ gun bheum

8.4.10.1 Ann an cuid de riochdan ginideach, iolra, air ainmearan :

/ʁ:ur’/ *adhbhair*, gin. is iol. de /ʁ:ur/ *adhbhar* ainr., SG **adbar** (DIL s.v.); /ĩɑ₁.ur’/ *Ìomhair*, gin. de /ĩɑ₁.ur/ *Ìomhar* ainr. dil.

8.4.10.2 A’ co-fhreagairt ri SG **r** palataichte :

(i) aig toiseach facail (a’ co-fhreagairt ri SG **fr** palataichte) : san roimhear ro-chlaonach /r’i/ *ri*, SG **fri** ;

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /apʁr’/ *abair* gr. àithn., SG pròtatonach¹²²⁴ **-epir**, MG pròt. **-epir**, **-ap(a)ir** (DIL s.v. ‘as-beir’); /ahʁr’/ *athair* ainr., SG **athir** (DIL s.v. ‘athair’); /k^hehʁr’/ *ceithir* ainr. & br., SG fir. ain. **ceth(a)ir**, cuideachd **ceithir** (DIL s.v. ‘cethair’); /k^ho.ur’/, cuideachd /k^hoʊir’/ *cobhair* ainr., SG **cobir** (DIL s.v. ‘cobair’); /tẽ:ur’/ *dàmhair* ainr. (‘RUTTING’) SG **dam-gaire** ‘a bellowing or roaring of a stag’ (DIL s.v.); /it’ir’/ *idir* cgr., SG **etir** (DIL s.v.); /fʃ.ar’/ *fomhair* ainr., bt. ‘fuamhair’ SG **fomóir** (DIL s.v.); /Lɑ:t’ʁr’/ *làidir* br., SG **láitir** (DIL s.v.); /L’ehər’/ *leth-uair* ainr. (‘HALF AN HOUR’), *cf.* /uʁj’r’/ *uair* ainr., SG **úar**, **úair** (DIL s.v. ‘2 úar’); /L’it^hir’/ *litir* ainr., SG **litir** (DIL s.v. ‘liter’); /meyʁr’/, cuideachd /mj̥ʁʁr’/, *meadhair* ainr. (bt. ‘meomhair’) (‘MEMORY’) SG **mebuir**, ach MG **mebar**, **memor** (DIL s.v. ‘mebair’); /p^hi:par’ʁ/ *piobaire* ainr., NGT **píobaire** (DIL s.v. ‘pípaire’); /s’ẽnar’/ *seanair* ainr., *cf.* MG **senathair** ‘grandfather’ (DIL s.v.) agus MG **senóir** ‘old person’ (DIL s.v.); /spj̥ɑLʁtar’/ *spealadair* ainr. (‘A SCYTHER’) NGT **sbealadóir** (DIL s.v. ‘speladóir’); /t^hʁʁar’/ *tadhair* ainr. (‘SECOND BULLING’ de bhoin), is dòcha bho NGA *‘athdhair’ le ‘t’ ro-shuidhichte, MG **athdáir** (DIL s.v.); /xɑ

¹²²⁴ prototonic

'tɔ.ɪr'/ (le aiceann) *cha dobhair* gr. teachd. eis., SG **·tabair** (DIL s.v. 'do-beir');
 /tʰrjɔ:kʰɣr'/ *treòcair* ainr., bt. 'tròcair' SG **trócaire** (DIL s.v.); /upir'/ (agus /upɣr'/) *ubair*
 ainr., bt. 'obair' SG **opa(i)r** (DIL s.v. 'opar'); /u.ɪr'/ *uibhir* ainr., bt. 'uimhir', SG **u(i)mir**
 'number' (DIL s.v. 'uimir').

8.4.10.3 A' co-fhreagairt ri SG **r** neo-phalataichte :

(i) aig toiseach facail : san eileamaid gun bheum sa cho-fhilleadh /nə kʰr'ix'ɣ 'mð:N'ɣ/
na cruaiche-mòine ainr. gin., cf. an riochd le beum /kʰr[uɣ]x'(ɣ)/ *cruaich(e)*, gin. de
 /kʰr[uɣ]x/ *cruach* ainr., SG **crúach** (DIL s.v.);

(ii) gu h-iar-fhuaimreagach : /[amɔ]s'ɣr'/ *aimsir* ainr., SG **amser** (DIL s.v. 'aimser');
 /kʰerʰɣr'/ *ceathrair* ainr., SG **cethrar** (DIL s.v.); /er'ɣr'ɣ/ *eirire* ainr., bt. 'oirthir'
 ('COAST') MG **airer** (DIL s.v.); /(\ɣ) 'N'ɛrʰɣr'/ *an earthair* ainr. & cgr. ('THE DAY AFTER
 TOMORROW') SG **airther**, nas fhadalaiche **oirtheair** (DIL s.v. 'airther'); /kɑlɣr'/ *galair*
 ainr., SG **galar** (DIL s.v.); /ilʰɣr'ɣ/ (fuaim. caoch.) *iolaire* ainr., MG **ilar** (DIL s.v. 'ilar');
 /L'ɛhar'/ *leathair* ainr., MG **lethar** (DIL s.v.); /sur:hur'/ *saothair* ainr., SG **saethar** (DIL
 s.v.); /s'el'ɣstar'/ *seileastair* ainr. (*Iris pseudacorus* 'YELLOW FLAG') MG **eilestar**,
ailestar; /s'ĩ:s'ir'/ *sinnsir* ainr., bt. 'sinnsear' SG **sinser** (DIL s.v.); /tʰopɣr'/ *tobair* ainr.,
 SG **topar** (DIL s.v.); /[uru]xɣr'/ *urchair* ainr., SG **airchor** (DIL s.v.).

8.4.10.4 A' co-fhreagairt ri SL **r** :

/akʰɣr'/ *acair* ainr. (do bhàta) SL **akkeri**; /s't'u:r'/ *stiùir* ainr. ('A RUDDER') SL **stýri**.

8.4.10.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /r/ :

/kʰanɣstar'/ *canastair* ainr. ('a CONTAINER, TEA-CADDY') B **canister**; /tra.ər'/ *drabhair*
 ainr., B **drawer**; /l'esər'/ *leasair* ainr. ('FINE BOOT- OR SHOE-LACE') BA **lacer**; /pʰɑ:pʰər'/
pàipeir ainr., bt. 'pàipear' B **paper**; /pʰɑ.ɪr'/ *paidhir* ainr., B, BA **pair**; /s'[ɛɾɛ].utar'/
searbhadair ainr. ('TOWEL') BA **servitor**; /supʰər'/ *suipeir* ainr., B **supper**; /tʰɛɣɣr'/

teadhair ainr., B, BA **tether**, **tedder**. Mar thoradh air eadar-chàradh ann an /s'ẽnʎl'ar'/
seanaileir ainr., B **general**.

8.4.10.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/ot^hʎr'/ *oitir* ainr. ('A SAND-BANK'); /p^hesʎr'/ *peasair* ainr., cf. B, BA 'pease';
/p^hel'ʎstar'/ *peileastair* ainr. ('GAME OF QUOITS'); /s'jɔ:lt^har'/ *seòltair* ainr., bt. 'seòladair'
cf. NGT 'seòltórach' 'sailing' (DIL s.v.); /s'ĩmʎl'ar'/ *simileir* ainr., BA **chimley**,
shimley; /t^haxʎr'/ *tachair* gr. àithn.

8.5 Gun Chonsain a bhith aig Meadhan agus aig Deireadh Facail

8.5.1 Hiatas eadar lidean gun bheum

Gheibhear hiatas eadar lidean gun bheum far an deach iar-leasachan, a tha a' toiseachadh le fuaimreig, a chur ri facal a tha a' crìochnachadh le nialas an dèidh lide gun bheum¹²²⁵.

8.5.1.1 Ron iar-leasachan ainmearach /-ɔxk/ -(e)achd :

/p̥iɑ̯Li.ɔxk/ *beulaidheachd* ainr. ('PLAUSIBILITY'); /p̥uri.ɔxk/ *burraidheachd* ainr.
('BOORISHNESS, BULLYING'), cf. /p̥uri/ *burraidh* ainr. ('A BOOR, BULLY'); /f̥uʎ̥ri.ɔxk/
fuarraidheachd ainr. ('DAMP, DAMPNESS'), cf. /f̥uʎ̥r^{hi}/ *fuarraidh* br. ('CHILL, DAMP') MG
(f)úardaide 'cold, frigid' (DIL s.v.); /ĩmʎxi.ɔxk/ *iomchaidheachd* ainr.
('APPROPRIATENESS'), cf. /ĩmʎxi/ *iomchaidh* br., MG **imchuide** (DIL s.v. 'imchubaid');
/ʎ^hd^hiʎ̥r^{hi}.ɔxk/ *an t-siorraidheachd* ainr. ('ETERNITY'), cf. /kʎ^hs'ĩʎ̥r^{hi}/ *gu siorraidh*
cgr. ('FOR EVER'), NGT **síordhuidhe** br. (DIL s.v. 'sírdaidhe'); /t^hũngi.ɔxk/ *tungaidheachd*
ainr. ('CLOSENESS OF WEATHER, DAMPNESS'), cf. /t^hũngi/ *tungaidh* br. ('CLOSE, DAMP').

Bidh e coltach gur e cinneachadh deireannach an Gl. a tha san hiatas seo eadar lidean gun

¹²²⁵ hiatus occurs between unstressed syllables when a vowel-initial suffix is added to a word ending in zero following a stressed syllable

bheum¹²²⁶, oir cuimnichear gu bheil seann **-edacht**, **-idecht** gun bheum a' toirt /-ɔxk/ agus chan e **/-i.ɔxk/, m.e. /k^hos'ɔxk/ *coiseachd* agr., MG **cossidecht**, /tʰiɪɣ'ɔxk/ *aoigheachd* ainr., SG **óigedacht** 'hospitality' (DIL s.v. 'óigidecht'), agus faic § 7.5.3.1 (ii) (b).

8.5.1.2 Ron iar-leasachan don ainmear iolra /-ɔxɣn/ *-(e)achan* :

/ɣ.i.ɔxɣn/ *aghaidheachan* ('FACES ; FRONTS'), iol. de /ɣ.i/ *aghaidh* ainr., MG cusp. sg. **agaid** (DIL s.v. 'agad') ; /Rɣ.i.ɔxɣn/ *raghaidheachan* ('WARNINGS'), iol. de /Rɣ.i/ *raghaidh* ainr., cf. SG **robud**, **robud** (DIL s.v. 'robud').

8.5.1.3 Ron iar-leasachan bhuadhaireach /-ɔx/ *-(e)ach* :

/k^hɔsta.ɔx/ *costadhach* br. ('OBLIGING, HELPFUL'), dh'fhaodadh bho 'co(mh) + /sta:/ *stàth* (ach faic MacBain s.v. 'comhstadh') ; /faska.ɔx/ *fasgadhach* br. ('SHELTERED, SHELTERY'), cf. /faska/ *fasgadh* ainr., MG **foscad** (DIL s.v.).

8.5.1.3 Ron iar-leasachan bhuadhaireach /-ɔl' / *-ail, -eil* :

/taxi.ɔl' / *dachaigheil* br. ('HOMELY'), cf. /taxi/ *dachaigh* ainr.

8.5.2 Nialas an dèidh lide gun bheum aig deireadh facail

Gheibhear nialas san t-suidheachadh seo :

8.5.2.1 A' co-fhreagairt ri nialas aig deireadh facail ann an SG :

/a:x'ɑ/ *àicheadh* agr. ('DENYING'), ainr. ('AN EQUAL, A SUPERIOR') MG **aithcheó** (DIL s.v. 'aithcheó(d)') ; /pal'ɣ/ *baile* ainr., MG **baile** (DIL s.v.) ; /pu.i/ *buidhe* br., SG **buide** (DIL s.v. '1 buide') ; /k^hʒ:Lɣ/ *còmhlà* ainr. ('FRAME, DOOR-VALVE) MG **comla** (DIL s.v.) ; /e.e/ *eighe* ainr. ('FILE' trì-oisinneach), NGT **oighe** 'a file or rasp' (DIL s.v. 'oig(h)e) ; /Lɑ.ɑ/ *latha* ainr., SG **lá, lae, laa, laithe** (DIL s.v. 'lá') ; /p̃iN'ɣ/ *beinne* gin. de /p̃i:N' / *beinn* ainr., SG gin. **beinde** (DIL s.v. 'benn') ; /L'ɛp^h(ɣ)/ *leap(a)* gin. de /L'ɛpi/ *leabaidh* ainr., MG gin.

¹²²⁶ this hiatus between unstressed syllables is apparently a recent development

sg. **leptha** (DIL s.v. ‘lepaid’); /marʁ/ *mara*, gin. de /mur/ *muir* ainr., SG gin. sg. **moro**, **mora** (DIL s.v. ‘muir’); /nʁs ˈLʷyʷ/ (fuaim. caoch.) *nas lugha* br. coim., SG coim. **lugu** (DIL s.v. ‘bec’); /lʻε.ε/ *leatha* riochd. roi. 3 sg. boir., SG **lee** (Th. § 433); /lʻjɔ.ɔ/ *leotha* riochd. roi. 3 iol., SG **leu, léu, leo, lethu** (Th. § 433).

8.5.2.2 Far an deach suathach SG, MG a chall :

/kʰʂ:Lʰɑ/ *còmhlha* cgr. (‘TOGETHER’), cf. NGE ‘cómhlámh’ (Dinneen s.v.), am beachd MacBain bho ‘com’ + ‘lámh’; /ʎ(ʁ) ˈNʻɑRʰɔ/ *an ear-thuath* ainr. & cgr., cf. /tʰ[ʷʁ]/ *tuath* ainr., br. & cgr. (‘NORTH’), SG **túath**, MG **túaid** (DIL s.v. ‘túaid’); /faLi/ *falamh* br., SG **folom, falom** (DIL s.v. ‘1 folam’); /Lʻenu/ *leanabh* ainr., MG **lenab** (DIL s.v.); /Lʻeni/ *leanaidh* gr. teachd. ann am freagairt aontach (‘WILL FOLLOW’) SG làth. **lenaid** (DIL s.v.).

8.5.2.3 A’ co-fhreagairt ri nialas aig deireadh facail ann an SL :

/ʁ ˈxʻɑri/ *a’ Chearraidh* ainr. dîl. (ainm aibhne ‘KERRY’) SL **kjarr-á** ‘copse river’ (a rèir W.J. Watson 1904 : 225); /Nã:pi/ *nàbaidh* ainr., SL **nábúi**; /Rɔ:na/ *Ròna* ainr. dîl. (eilean eadar oirthir Gheàrrloch agus an t-Eilean Sgitheanach) SL **Hraunøy**; /tʰotʰ(ʁ)/ *tobht(a)* ainr. (‘THWART’) SL **popta**.

8.5.2.4 Far an deach suathach SL a chall :

/mɛkʰ[ũ]La/ *MacAmhlaigh* (fine ‘MACAULAY’) SL **Áleifr**; /slũ:mpa/ *Slùmba* (ainm baile, ‘SLUMBAY’), a rèir W.J. Watson 1904 : 194 ‘probably Norse “slaemr-vágr”, slim or small bay’.

8.5.2.5 A’ co-fhreagairt ri nialas aig deireadh facail ann am B, BA :

/pa.ɑ/ *batha* ainr. (M.) (‘A BALL’) BA **ba**; /kʰi.i/ *cidhe* ainr., B **quay**; /kʰwʁsti/ *Curstaidh* ainr. dîl., BA **Kirsty**; /la:ri/ *làraidh* ainr., BA **larrie** (= BBT ‘lorry’).

8.5.2.6 Far an deach suathach B, BA a chall :

/k^hɔsti/ *costaidh* br. ('CONSTIPATED') B **costive** ; /εk^hɔrsi/ (fuaim. caoch.) *eacarsaidh* ainr.
(‘CAPERS’) B **exercise**.

8.5.2.7 Mar thoradh air /ʎ/ neo-fhreumh-eòlach aig deireadh-facail : faic § 7.9.3.13 (airson fhaclan le bunachadh SG), § 7.9.3.14 (bunachadh SL), § 7.9.3.15 (bunachadh B, BA), agus § 7.9.3.16 (san fhacal gun bheum ann an co-fhillidhean agus ann an ainmean-àite).

CÒMHLAIN CHONSAN

8.6 Còmhlain a’ tòiseachadh le consan dùinte

8.6.1 Còmhlan /t^hr/ gun bheum

8.6.1.1 A’ co-fhreagairt ri SG **tr** palataichte :

san roimhear ro-chlaonach /t^hrɔ/ *tro*, SG SG **tri**, **tre**.

8.6.2 Còmhlain /tN/, /t^hN’/ gun bheum

8.6.2.1 A’ co-fhreagairt ri SG **tn** palataichte :

/fʎ.ʎtNɔx/ *foigheadnach* br., cuideachd /fʎ.ʎt^hN’ɔx/ *foighidneach* (bt. ‘foighidneach’), SG br. **foditnech** (DIL s.v.).

8.7 Còmhlain a' tòiseachadh le suathach

8.7.1 Còmhlain /st/ gun bheum

8.7.1.1 A' co-fhreagairt ri SG **st** neo-phalataichte :

/s'el'ɣstar'/ *seileastair* ainr. (*Iris pseudacorus* 'YELLOW FLAG') MG **eilestar**, **ailestar**.

8.7.1.2 A' co-fhreagairt ri SG **s(s)** neo-phalataichte :

/ferɣst(ɣ)/ *fearast(a)* br., bt. 'furasta' is dòcha gu bheil cinneachadh againn bho MG **airassa** (agus gheibhear cuideachd ann am MG agus ann an NGT **urusa**, **aurusa**, **irussa**, **erussa**) (DIL s.v. 'airassa').

8.7.1.3 A' co-fhreagairt ri MG **xVnd** :

/alɣstɣr'/ *Alastair* ainr. dil., MG **Alaxandair** (MacBain td. 396 s.v. 'Alexander').

8.7.1.4 A' co-fhreagairt ri SL **s + d** :

/mũngastɣL/ *Mungasdal* ainr. dil. (ainm àite-thuineachaidh 'MUNGASDALE'), a rèir W.J. Watson 1904 : 245 bho SL 'Múnks-dalr', 'Monk's dale' ; an eileamaid /hɔ:ristɣl'/ ann an /pra 'hɔ:ristɣl'/ *Bràigh Thòrasdail* (ainm àite-thuineachaidh 'BRAEHORRISDALE') bho SL **Dóris** ainr. dil. gin. (cf. W.J. Watson 1904 : lix, 224) agus **dalr**.

8.7.1.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /st/ :

/kʰanɣstar'/ *canastair* ainr. ('a CONTAINER, TEA-CADDY') B **canister** ; /krũnɣstɣL/ *grunnastal* ainr., bt. 'pronnasg' ('BRIMSTONE') bidh e coltach bho BA **brunstane**. Gheibhear an còmhlain /str/ a' co-fhreagairt ri BA /str/, aig toiseach lide a tha gun bheum ron lide le beum ann an /stra've:k'arɔxk/ *sraibhèigearachd* agr., BA **stravaig**.

8.7.1.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/pa:ɾɾstɾɫ/ *bàrrastal* ainr. ('togalach mòr falamh') ; /pɫɯɾɿmɾstɾɾ/ *buamastair* ainr. ('A BLOCKHEAD') ; /fɿɛɛɿɿstɾɿn/ *Fearghastan* ainr. dil., cf. SG 'Fergus' (MacBain td. 400) ; /mɔɾ'ɾstɔn/ *Moireastan* ainr. dil. ('MORRISON') ; /p^hel'ɾstar'/ *peileastair* ainr. ('GAME OF QUOITS') ; /p^hLɾhɾstar'/ *pladhastair* ainr. ('A TOMFOOL').

8.7.2 Còmhlán /s't/ gun bheum

8.7.2.1 A' co-fhreagairt ri SG **st** palataichte :

/t^hɯɾst'ɾ/ *tubaiste* ainr., NGT **tubaist(e)** (DIL s.v.).

8.7.2.2 A' co-fhreagairt ri SG **s(s)** palataichte :

/ɑ:us't/ *àbhaist* ainr., MG **abaise**, cuideachd **ábaise** ; /ɾ 'r'i.is't/ *a-rithist* egr. ('AGAIN, LATER ON') MG **do frithissi, a frithissi** (DIL s.v. 'frithissi').

8.7.2.3 A' co-fhreagairt ri SG **rs** palataichte :

/ɑ.is'tar/ *aibhistear* ainr. ('A RASCAL') MG **aidbirseóir** (DIL s.v.).

8.7.2.4 A' co-fhreagairt ri seann **sc** palataichte + /t'/ bhon mhoirfeim a bhuineas don rann-gabhail chàithe :

/k^hɿɿrus't/ *ceannruisgt* br., cf. /Ru:s'k'/ *rùisg* gr. àithn., agus SG **rúsc** 'bark (of a tree or shrub)' (DIL s.v.).

8.7.2.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /st/ :

/prak^hɔs't/ *bracoist* ainr., bt. 'bracaist' B **breakfast**, BA **brakfast, brakwast** ; /m̥nis'tar/ *ministear* ainr., BA **minister**.

8.7.2.6 A' co-fhreagairt ri B, BA /s/ :

/s'ir'is't'/ *sirist* ainr., MB ***cheris** (am beachd MacBain s.v. 'siris').

8.7.2.7 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/Rɔ:lɔs't'/ *ròlaist* ainr. ('BANTER, REPARTEE'); /s'ikʲs't'ɔx/ *siogaisteach* br. ('LONG-LIMBED, SPINDLY' mu chom neach).

8.7.3 Còmhlán /st/ gun bheum

8.7.3.1 A' co-fhreagairt ri B, BA /st/ :

/ɔ:kʲst/ *Ògast* ainr. dil., B **August**.

8.7.4 Còmhlán /s'k'/ gun bheum

8.7.4.1 Ann an cuid de riochdan ginideach, iolra, air ainmearan :

/tʰɛhus'k'/ *tamhaisg*, gin. de /tʰɛhusk/ *tamhasg* ainr. ('amadan'); /tʰekʲs'k'/ *teagaisg*, gin. de /tʰekʲsk/ *teagasg* agr.

8.7.4.2 A' co-fhreagairt ri MG **sc** palataichte :

/ɑhos'k'/ *athoisg* ainr. ('A GIMMER'), cf. /o:s'k'/ *òisg* ainr., SG **óisc** (DIL s.v.).

8.7.4.3 A' co-fhreagairt ri MG **sc** neo-phalataichte :

/fɔLʰʲs'k'/ *falaisg* ainr. agus /fɔLʲs'k'ʲk/ *falaisgeadh* agr., cf. MG **forloscud** 'esp[ecially] of malicious burning or devastating land by fire' (DIL s.v.).

8.7.4.4 A' co-fhreagairt ri B, BA /sk/ :

/mɔ:l'ʲs'k'in/ *mòileisgin* ainr., B **moleskin** ; /ʲʲi]l'ʲs'k'ʲn/ *oidhlisgean* ainr., B **oilskin**.

8.7.4.5 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/|ɑmɑ|l'is'k'/ *aimlisg* ainr. ('TROUBLE'); /ʃɛn^his'k'/ agus /ʃɛnis'k'/ *aithnisg* ainr. ('A NICKNAME'); /ʃɛmʏs'k'/ *amaig* gr. àithn. ; /pɑ:ris'k'/ *bàrraisg* ainr. ('A FOOL, CLOWN'); /pɔl^hʏs'k'/ *boi(th)lisg* agus /prɔl^hʏs'k'/ *broi(th)lisg* ainr. ('DELIRIUM, STATE OF BEING CONFUSED' mar thoradh air seann-aois), cf. /pɔl'/ *boil* ainr. ('DIZZYNESS') SG **baile**, cuideachd **buile**, **boile** (DIL s.v. 'baile'); /k^hLou^ris'k'/ *clobhraisg* ainr. ('A FEMALE BUNGLER') cf. dh'fhaodadh BA 'clour', 'clow(e)r' ('to batter, thump, dent, damage' : SND s.v. 'clour'); /kũNʏs'k'/ *gunnaisg* ainr. (fuaimneachaidhean caoch.) bt. 'conasg' (*Ulex europaeus*, 'GORSE'); /Rĩɑ^rLis'k'ʏn/ *reumhlaisgean* ainr. iol. ('FIBROUS ROOTS').

8.7.5 Còmhlán /sk/ gun bheum

8.7.5.1 A' co-fhreagairt ri MG **sc** :

/fuLʏskʏk/ *fulasgadh* agr. ('ROCKING', de chreathall), dh'fhaodadh MG **fo** (DIL s.v.) + **lúascad** (DIL s.v.) (cf. MacBain s.v. 'fulaisg'); /t^hekʏsk/ *teagasg* agr., MG **tecosc** (DIL s.v.); /t^hʏr'ʏmʏsk/ *toirmeasg* agr., MG **tairmesc**, **to(i)r^mesc** (DIL s.v. 'tairmesc').

8.7.5.2 A' co-fhreagairt ri MG **s** :

/t^hɛhusk/ *tamhasg* ainr. ('amadan'), cf. dh'fhaodadh SG **amos**, **amus** 'hireling, servant, attendant, ... *As abusive epithet ... a reprobate*' (DIL s.v. 'amus').

8.7.5.3 A' co-fhreagairt ri SL **sk** :

/|ɔrɔj^mʏskak'/ *Ormasgaig* ainr. dīl. (ainm baile 'ORMISCAIG') bho SL **orma-skiki**, 'snake-strip' no 'Ormr's strip' a rèir W.J. Watson 1904 : 236.

8.7.5.4 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/fr'il^hisk/ *frithleasg* ainr. (*Lumbricus terrestris* etc., 'EARTHWORM, BAIT-WORM'), cf. Dw. s.v. 'frith-iasg' : 'Bait for fish'.

8.7.6 Còmhlán /xk/ gun bheum

8.7.6.1 A' co-fhreagairt ri seann **cht** :

/pʲiǎnɔxk/ *beannachd* ainr., SG **bendacht** (DIL s.v. ‘bennacht’); /kʰosʰɔxk/ *coiseachd* agr., MG **coasidecht** (Oftedal 1956 : 69); /kʰutʰɔxk/ *cuideachd* cgr., MG **cuitechta** (DIL s.v.); /kʰũ.ɔxk/ *cumhachd* ainr., SG **cumachtae** (DIL s.v.); /tu:rʰɔxk/ *dùrachd* ainr., SG **dúthrecht** (DIL s.v.); /fasɔxk/ *fasachd* ainr. (‘EASE’) cf. NGE ‘usacht’ (Dinneen s.v.); /ĩ:Lʰɔxk/ *innleachd* ainr., cf. SG **int(sh)liucht**, MG **intleacht** (DIL s.v. ‘int(sh)liucht’); /Lʲuruʲmɔxk/ *lurmachd* br. (bt. ‘lomnochd’) SG **lomnocht** (DIL s.v.); /spatʰsʰarɔxk/ *spaidsearachd* ainr., cf. NGE ‘spaisteoireacht’ (Dinneen). Dh’fhaodadh a’ co-fhreagairt ri MG **ugud** ann am /mɛrɔxk/ *mearachd* ainr., cf. MG **merugud** (DIL s.v.). Cuideachd ann am faclan le bunachadh neo-Ghàidhlig no neo-shoillear: /kʰLɑ:sʰnɔxk/ *clàisneachd* ainr. (‘HEARING’); /tʃɛmpʰɔxk/ *dampachd* ainr. (‘DAMP(NESS)’), cf. B **damp**; /ʲouʲrmanɔxk/ *odhrmanachd* agr. (‘BOSSING’), BA **ourman** ‘a person with authority over others’ (faic CSD s.v. ‘owersman’), /straʰvɛ:kʰarɔxk/ *sraibhèigearachd* agr., BA **stravaig**.

8.7.6.2 A' co-fhreagairt ri seann **c** :

ann an /ĩmiʲxrɔxk/ *iomchrachd* ainr. (‘SALUTATION, COMPLIMENTS’) SG **imchomarc** ‘salutation, greeting’ (DIL s.v.), le call an **m** eadar-fhuaimreagaich, agus eadar-chàradh.

8.7.6.3 San deireadh-fhacail chumanta /-ɔxkiNʰ/, /-ɔxkʸNʰ/ *-(e)achdainn* a bhuineas don agr. agus a tha a’ co-fhreagairt ri bt. NGA ‘-achadh’, seann **-ugad**, **-ugud** etc.: faic §§ 7.4.3.8 (vi) (b), 7.5.3.1 (vi).

8.7.6.4 Sna deiridhean-facail /-ɔxkix'/, /-ɔxkɔx/ a bhuineas don agr. agus don ainr. :

/ka:r'ɔxkix'/ *gàireachdaich* agr. (cuideachd /ka:r'ɔxkrix'/ *gàireachdraich* agr., le còmhlan /xkr/); /ɣ'v[ĩɛnɛ]xɔxkɔx/ *a' bhanchachdach* ainr., bt. 'a' bhanachdach' ('VACCINATION'), *cf.* dh'fhaodadh B 'vaccine inoculation'.

8.8 Còmhlan a' tòiseachadh le sònarach

8.8.1 Còmhlan /Nt^h/ gun bheum

Tha a' chomhaireachd eadar /Nt^h/ agus /Nt/ air a neodrachadh ann an lidean gun bheum. Gu fogharach cluinnear gach chuid [n̩^ht̩], [n̩^ht̩] agus [n̩^hd̩]; ma thaghar /Nt^h/ an seo mar riochdachadh fòineimeach, san dìreach air sgàth pàtranachaidh le /Lt^h/ ann an lidean gun bheum.

8.8.2 Eachdraidh /Nt^h/ gun bheum

8.8.2.1 A' co-fhreagairt ri SG **nn** neo-phalataichte :

/k^hɔx'ɪnt^hɣ/ *coitcheanta* br. ('EXPOSED') *cf.* SG **coitcheann** 'common, general' (DIL s.v.).

8.8.2.2 A' co-fhreagairt ri seann **n** + /t^h/ bhon mhoirfeim a bhuineas don rann-gabhail chàithte :

/k^h[ĩi]l'ɣnt^hɣ/ *coimhleanta* br. ('ALL THERE', *compos mentis*), **com-** agus *cf.* SG **línaid** gr.

8.8.2.3 (San mhoirfeim bhuaidhaireach {ANTA}) a' co-fhreagairt ri seann **nt** san deireadh fhacail bhuaidhaireach **-anta** :

/k^hũmɣnt^h(ɣ)/ *cumant(a)* br., am beachd MacBain s.v. bhon B 'common' ; /ɛlant^h(ɣ)/ *ealant(a)* br., NGT **ealadanta** (DIL s.v. 'eladanta') ; /fa:l'ɣnt^h(ɣ)/ *fàileant(a)* br. ('SMELLY'), *cf.* /fa:l'ɣk/ *fàileadh* ainr. ; /fil'ant^h(ɣ)/ *fileant(a)* br., *cf.* SG **fili** ;

/p^h[ũi]s'ɔnt^h(ɣ)/ *puinnseant(a)* br., bt. ‘puinnseanach’, cf. /p^h[ũi]s'ɔn/ *puinnsean* ainr., B, BA **poison, pushion** etc.

8.8.2.4 A’ co-fhreagairt ri B, BA /nt^h/ :

/s' [ɛɛɛ].ɣnt^h(ɣ)/ *searbhant(a)* ainr. (‘FEMALE SERVANT’) B **servant**.

8.8.2.5 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/tɔx'ɣnt^hɣ/ *doicheanta* br. (‘GLOOMY’); /L[ãi]N'g'ɣnt^hɣ/ *laingeanta* br. (‘LISTLESS’) cf. BA **langour, langer** (‘boredom, low spirits’ CSD s.v. ‘langour’); /Luspɣnt^hɣ/ *luspanta* br. (‘WEAK-MUSCLED OR -JOINTED’).

8.8.3 Còmhlán /N't^h/ gun bheum

Coltach rin co-ghinearaich neo-phalataichte (faic shuas), tha a’ chomhaireachd eadar /N't^h/ agus /N't'/ air a neodrachadh ann an lidean gun bheum. Thaghar /N't^h/ an seo mar riochdachadh fòineimeach air sgàth pàtranachaidh.

8.8.4 Eachdraidh /N't^h/ gun bheum

8.8.4.1 A’ co-fhreagairt ri SG **nt** palataichte :

/ɛsLɔN't^h/ *easlaint* ainr., bhon ro-leasachan chùmhntach¹²²⁷ SG **é-** (DIL s.v. ‘an-’) + MG **sláinte** (DIL s.v.); /suspín't'/, cuideachd /suspán't'/, *susbaint* ainr., MG **substaint, sustaint** (DIL s.v. ‘substaint’).

8.8.4.2 A’ co-fhreagairt ri seann **n** + /t^h/ bhon mhoirfeim a bhuineas don rann-gabhail chàithte :

/t^h[iɑ]rín't^h(ɣ)/ *tèarainnte* rgc. (‘SECURE’) cf. MG **térnóidid** ‘returns ... recovers’ (DIL s.v.).

8.8.4.3 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/t^hɑLɑN't^h(ʁ)/ *talaint(e)* ainr. ('WOODEN PARTITION WALL').

8.8.5 Còmhlán /nt^h/ gun bheum

8.8.5.1 A' co-fhreagairt ri B, BA /nt^h/ :

/p^hr'e:sant^h/ *prèasant* ainr., B **present**.

8.8.6 Còmhlán /Lt^h/ gun bheum

8.8.6.1 A' co-fhreagairt ri SG **lt** neo-phalataichte :

/ʁ 'ɣɑ:i.lLt^hɔxk/ *a' Ghaidhealtachd* ainr. dil., cf. NGT 'gaoidhealda' br. (DIL s.v. 'goídelta'); /s'í:vɑLt^hʁ/ *sìobhalta* br., MG **sibialta** (DIL s.v.).

8.8.6.2 A' co-fhreagairt ri SG **I** neo-phalataichte :

/ka.ɑLt^hɔx/ *gabhaltach* br. ('INFECTIOUS'), SG **gabál** agr. (DIL s.v.).

8.8.6.3 A' co-fhreagairt ri SG **t** neo-phalataichte :

dh'fhaodadh /somʁLt^hʁ/ *somalta* br. ('PLACID'), cuideachd /t^homʁLt^hʁ/ *tomalta* br. ('BULKY'), cf. MG **sommata** 'rich', MG **sommae** 'rich, wealthy' (DIL s.vv.).

8.8.6.4 A' co-fhreagairt ri SL **ld** :

/Rʁ:ʁLt^h/ *Raghnaht* ainr. dil. (bt. 'Raonall') (ainm pearsanta fireannaich, 'RONALD') SL cusp. **Rognvald**.

¹²²⁷ privative prefix

8.8.6.5 A' co-fhreagairt ri B, BA /l/ :

/RE:pɑL^hɔX/ *reubaltach* ainr. ('HOOLIGAN'), bho B **rebel** tha fhios, ach dh'fhaodadh fo bhuaidh BA **raible** (= B rabble).

8.8.6.6 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/sk'ipɑL^h(ɣ)/ *sgiobalt(a)* br. ('QUICK ; NEAT'), cf. /sk'ipLix'/ *sgioblaich* gr. àithn. ;

/ũɑ₁.ɑL^h/ *uamhalt* br. ('EERIE').

8.8.7 Còmhlán /L^hr/ gun bheum

8.8.7.1 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/k^hɔ̃nɑL^hrɣk/ *conaltradh* ainr. ; /ĩnɑL^hrɣk/ *ionaltradh* agr.

8.8.8 Còmhlán /L^ht'/ gun bheum

8.8.8.1 A' co-fhreagairt ri seann **It** palataichte :

/t^hɛ:maL^ht'/ *tàmailt* ainr., cf. NGE 'támáilt' (Dinneen s.v.), NGT 'támailte' br. (DIL s.v.).

8.8.8.2 A' co-fhreagairt ri MG **II** palataichte :

/R₁[iɣ].ɣL^ht'/ *riaghailt* ainr., MG **riagaill** (DIL s.v.).

8.8.8.3 A' co-fhreagairt ri MG **I** palataichte :

/m₁ĩɑ₁rvaL^ht'/ *mìorbhailt* ainr., MG **mírbail** (DIL s.v.).

8.8.8.4 A' co-fhreagairt ri MG **I, II** (palataichte agus neo-palataichte) + /t^h/ bhon mhoirfeim a bhuineas don rann-gabhail chàithte :

/ʰɣ:viL't^hɔx/ *ao-mhillteach* br. ('NAUGHTY'), dh'fhaodadh bhon ro-leasachan chùmhntach¹²²⁸ SG **é-** (DIL s.v. 'an-') + GA 'millteach' ; /ũ.uL't^hɣ/ *umhailte* br, bt. 'umhail', MG **umal** (DIL s.v.).

8.8.8.5 A' co-fhreagairt ri SG **t** palataichte :

/fɣ.ɣL't^hən/ *foighiltean* ainr. iol., cf. SG cusp. tabh. sg. **fodaitin** (DIL s.v. 'foditiu').

8.8.8.6 A' co-fhreagairt ri SG **nt** palataichte :

/iɣ]ɾmɑL't^h/ *iarmailt* ainr., SG **firmimint** agus san riochd cho-ghiorraichte¹²²⁹ **firmint**, NGT **fiormamhaint, iormamhuint** (DIL s.v. 'firmimint').

8.8.8.7 A' co-fhreagairt ri B, BA /l/ :

/pariL't^h(ɣ)/ *barailt(e)* ainr., B **barrel** ; /pu.ɑL't^hɣn/ *buthailtean* ainr. iol. ('BOWELS') B, BA **bowel** ; /tu:pɑL't^h/ *dùbailt* br., B **double**, BA **dooble** ; /mẽtaL't^h/ *meadailt* ainr., bt. 'meatailt' B **metal** ; /s' ʔN'giL't^h(ɣ)/ *singilt(e)* br., B **single** ; /supiL't^h(ɣ)/ *subailt(e)* br., B **supple** ; /t^hu.ɑL't^hɣ/ *tubhailte* ainr. ('TABLECLOTH'), cf. dh'fhaodadh BA 'toul' = BBT 'towel'.

8.8.8.8 A' co-fhreagairt ri B, BA /k^h/ :

/sko.uL't^hɣ/ *sgobhailte* ainr. ('A SNEAK, SKULKER'), dh'fhaodadh bho BA **scowk, scouk** 'a skulking, cowardly fellow' (Warrack s.v. 'scouk'), leis an /t^h/ tro dhì-choslachadh air na consain dhùinte vèilearach¹²³⁰, agus leis an /L'/ tro ais-riochdachadh bhon dà-fhoghar BA /au/.

¹²²⁸ privative prefix
¹²²⁹ contracted form

8.8.9 Còmhlain /L^hN^h/ gun bheum

8.8.9.1 A' co-fhreagairt ri SG **tn** palataichte :

/fʲ.ɲL^ht^hN^hɔx/ *foighiltneach* br. ('PATIENT'), bt. 'foighidneach', SG br. **foditnech** (DIL s.v.).

8.8.10 Còmhlain /rt/ gun bheum

8.8.10.1 A' co-fhreagairt ri SG **rt** neo-phalataichte :

/ɑNɑrt/ *annart* ainr. ('LINEN') bt. 'anart', MG **anart** 'linen cloth' (DIL s.v.); /k^hǎNɑrt/ *ceannard* ainr., is dòcha bho NGT **ceannphort**; /k^hũNɑrt/ *cunnart* ainr., SG **cuntubart**, **cundubart**, **cuntabart** (DIL s.v. 'cuntabart'); /i:pɲrt/ *ìobairt* ainr. ('A SACRIFICE; AN ATTEMPT') SG **idbart**, **edbart** (DIL s.v. 'idbart'); /stra^hLũNɡɑrt/ *Srath Lungart* (ainm-àite 'STRATH LUNGARD'), cf. dh'fhaodadh MG 'longphort' 'camp, ... mansion' (DIL s.v.), cuideachd /Lɔx^h 'L₁u₁j₁x^hɲrt/ *Loch Lui(gh)cheart* (ainm-àite 'LOCH LUICHART'), a rèir W.J. Watson 1904 : 164 bho 'longphort'. Dh'fhaodadh a' co-fhreagairt ri seann **rtr** ann an /k^hʒhɲrt/ *comhart* ainr. ('A BARK' de chù), am beachd MacBain s.v. cf. SG **com** + **artram** : faic DIL s.v. 'artramaib'. Cuideachd /strẽhɲrt/, /snẽhɲrt/ *sreothart* ainr., cf. NGT 'sreodhfartach' (DIL s.v. 'sreódfadach').

8.8.10.2 A' co-fhreagairt ri MG **rt** palataichte :

/ɑkɲrt/ (fuaim. caoch.) *agairt* agr. ('DEMANDING, REQUIRING'), cf. dh'fhaodadh NGE 'agairt' (Dinneen s.v.); /Lɑ.urt/ *labhairt* agr., NGT **labhairt** (DIL s.v. 'labairt'); /hu.ɲrt/ *thubhairt* gr. preit., SG foirfe deotratonach 3 sg. **as-rubart**, nas fhadalaiche NGT abs. **adubairt**, eis. **dubhairt** (DIL s.v. 'as-beir'; O'Rahilly 1931b : 118).

¹²³⁰ with dissimilation of the velar stops

8.8.10.3 A' co-fhreagairt ri seann **rd** palataichte :

dh'fhaodadh /ɣ 'Nɑɾɔɾt/ an *Araid* (ainm baile 'ARAIÐ'), bho 'air' + 'àird' a rèir W.J. Watson 1904 : 212.

8.8.10.4 A' co-fhreagairt ri SG **t** neo-phalataichte :

/kʰʂ.ɑɾt/ (fuaim. caoch.) *comhard* agr., bt. 'coimhead' SG **comét** (DIL s.v. 'coimét').

8.8.10.5 A' co-fhreagairt ri SG **rVnn** :

/ɣ:pɣɾt/ *adhbart* ainr. (bt. 'adhbrann') SG **odbrann**, MG cuideachd **adbronn** (DIL s.v. 'odbrann'), dh'fhaodadh tro chinneachadh le eadar-chàradh.

8.8.10.6 A' co-fhreagairt ri SL **rð** :

/kr' ʃN'ɑɾt/ *Gruinneard* ainr. dil. (ainm baile 'GRUINARD'), a rèir W.J. Watson 1904 : 242 bho SL 'grunna-fjorðr'.

8.8.10.7 A' co-fhreagairt ri B, BA /rt/ :

/sklɑfɑɾt/ *sglafart* ainr. ('A HARD SMACK ON SIDE OF HEAD') BA **sclafert** 'blow with the palm of the hand' (CSD).

8.8.10.8 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/er' ʃ.ɣɾt/ *air adhart* cgr., cuideachd /ɣ.ɣɾtɣs/ *adhartas* ainr. ; an eileamaid shònraichaidh san ainm-àite /pat ɣ 'Nɑ:x'ɣɾt/ *Bad an Àicheart* (no dh'fhaodadh *Bad an Nàicheart*) (a' buntainn ri àite air a' mhonadh far am bi crodh tric ag ionaltradh).

8.8.11 Còmhlán /rÍ/ gun bheum

8.8.11.1 A' co-fhreagairt ri SG **ri** palataichte :

/kʰʂ.ɔɾÍ'ɣ/ *comhairle* ainr., SG **comairle** (DIL s.v.).

8.8.12 Còmhlán /RN/ gun bheum

8.8.12.1 A' co-fhreagairt ri SG **rn** neo-phalataichte :

/ihURN(ʁ)/, /ihʁRN(ʁ)/ *iotharn(a)* ainr. (bt. 'iutharna') (ann an cleachdadh neo-dhiadhaidh¹²³¹) SG **ifern**, tabh. **ifurnn**, **iffiurn** (DIL s.v. 'ifern'); /tʁ'sahʁRN(ʁ)/ *Disathairn(e)* ainr. dil., MG **dia S(h)atharn** (DIL s.v. '3 dia'); /tʰi.ɔRN(ʁ)/ *tighearn(a)* ainr., SG **tigerna** (DIL s.v.), cuideachd /pʁʁiN'tʁRNʁ/ *baintighearna* ainr.

8.8.12.2 A' co-fhreagairt ri SG **n** neo-phalataichte :

/mɛhʁRNɔX/ *Matharnach* ainr. dil., cuideachd /mɛhʁnɔX/ *Mathanach* (fine, 'MATHESON'), cf. NGT **Macmaghan** (MacBain td. 403 s.v. 'Matheson').

8.8.12.3 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/ahʁRNɔX/ *atharnach* ainr. (t. deas) ('talamh a chaidh a threabhadh agus anns an robh bàrr a' bhliadhna roimhe', 'RED GROUND'), cf. dh'fhaodadh /jɔ:RNʁ/ *eòrna* ainr., MG **eórna** (DIL s.v.).

8.8.13 Còmhlán /RS/ gun bheum

8.8.13.1 A' co-fhreagairt ri SL **rs** :

/akʰʁRSat'/ *acarsaid* ainr., SL **akkeris-sæti**.

8.8.13.2 A' co-fhreagairt ri B, BA /rs/ :

/ekʰɔRSix'/ *eacarsaich* ainr. ('CAPERS') B **exercise** ; /nʁpʁRS/ *noibears* ainr. sg., BA **nippers**.

8.8.13.3 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/R̥ɑ.ɑRSɑY̆/ *Ratharsaigh* ainr. dil. (ainm eilein ‘RAASAY’); /spl̥e.URS/ *spleabhars* ainr. (‘LARGE AND SHAPELESS PERSON OR ANIMAL’).

8.8.14 Còmhlán /RST/ gun bheum

Fhuaras eisimpleirean den chòmhlán seo a-mhàin ann am faclan air am bitheadh dàrnacha beum, is dòcha, bho chionn ghoirid. A thaobh na h-aon eisgeachd a tha ann don seo, an t-ainmear gnìomhaireach /ɑkʲRST/ *agairt* agr., cluinnear e cuideachd sna riochdan caochlach /ɑkʲRT/ *agairt*, /ɑkʲr/ *agar* agus /ɑkrʲk/ *agradh*, agus mar sin dh’fhaodadh e a bhith gur e fuaimneachadh leughaidh a tha ann an /ɑkʲRST/.

8.8.14.1 A’ co-fhreagairt ri SG **rt** neo-phalataichte :

/kʰʒ̥.URST/ *cofhurt* ainr., bt. ‘cofhurtachd’ is dòcha bho ‘co(mh)’ + ‘furtachd’; /kʰ[ul̥u]VʲRST/ *cuilbheart* ainr., cf. SG **cúl** + **bert** (DIL s.vv.); /m̥iːx̥ʲ.ɑRST/ *mì-cheart* br. (‘INSIDE-OUT’) MG **míchert** (DIL s.v. ‘mí-’).

8.8.14.2 A’ co-fhreagairt ri seann **rt** palataichte :

/ɑkʲRST/ (fuaim. caoch.) *agairt* agr. (‘DEMANDING, REQUIRING’), cf. dh’fhaodadh NGE ‘agairt’ (Dinneen s.v.), agus faic shuas.

8.8.15 Còmhlán /RSN/ gun bheum

8.8.15.1 A’ co-fhreagairt ri SG **rsVn** neo-phalataichte :

/kʰʒ̥Y̆.ʲRSN̥ɔXk/ *coimhearsnachd* ainr., MG **comarsanacht** (DIL s.v.).

8.8.15.2 Freumh-eòlas neo-shoilleir :

/kl̥ʲɛɔ.ʲRSN̥ix̥/ *gleotharsnaich* agr. (‘HEAVY COUGHING’).

¹²³¹ in profane usage

8.8.16 Còmhlán /r'p^h/ gun bheum

8.8.16.1 A' co-fhreagairt ri SG **rb** palataichte :

/r̥.r̥p^h/ *oidhirp* ainr., MG **aidirbe** 'tear, breach' (DIL s.v. ; faic cuideachd O'Rahilly 1926 : 35-6).

8.8.17 Còmhlán /rk^h/ gun bheum

8.8.17.1 A' co-fhreagairt ri SG **rc** neo-phalataichte :

/ř.urk^h/ *amharc* agr., MG **amarc** (DIL s.v. '1 amarc'); /fr̥.r̥rk^h/ *fradharc* ainr., MG **radarc**, cuideachd **rodarc** (DIL s.v. 'rodarc').

8.8.18 Còmhlán /r'k^h/ gun bheum

8.8.18.1 A' co-fhreagairt ri SG **rc** palataichte :

/r̥.r̥k^h/ *adhairc* ainr. ('A HORN') MG cusp., tabh. sg. **adairc** (DIL s.v. 'adarc');
/yř.ur'k^h/ *dh'amhairc* gr. preit. NGT amhairc (2 sg. àithn.) (DIL s.v. 'amarcaid').